

gemeente

HORST

HOGESCHOOL
VAN ARNHEM
EN NIJMEGEN

**BOS-KOMPAS 2013: HET MONITOREN VAN
KINDEREN UIT GROEP ZES EN ACHT**

Gemeente Horst aan de Maas | Sigrid Theloesen en Davy Pape

Sport, Gezondheid en Management

Studentnummers: 463232 en 450984

Praktijkbegeleider: Frans Verhaag

Eerste beoordelaar: Marie-Louise Verhees

Tweede beoordelaar: John Dierx

Datum van inleveren: 20 januari 2014

AUTHENTICITEITSVERKLARING

Verklaring van origineel ingeleverd werkstuk/rapport/scriptie

Door ondertekening van deze verklaring, geef ik aan dat het door mij ingeleverd(e) werkstuk/rapport/scriptie/product zelfstandig en zonder enige externe hulp door mij is vervaardigd.

In delen van het product, die letterlijk of bijna letterlijk zijn geciteerd uit externe bronnen (zoals internet, boeken, vakbladen etc.) is dit door mij via een verwijzing expliciet kenbaar gemaakt in het geciteerde tekstdeel (cursief gedrukt).

Verder verklaar ik dat het product (respectievelijk delen daarvan) nooit eerder door mij is aangeboden aan deze of een andere examencommissie.

Door het afleggen van deze verklaring geef ik expliciet aan dat ik me bewust ben van de fraudesancties zoals vastgelegd in de Uitvoeringsregeling van het HAN-regelement examencommissies.

Nijmegen, 20-01-2014

Davy Pape 450984

Sigrid Theloesen 463232

Sport, Gezondheid en Management

Handtekening:

SAMENVATTING

Binnen de gemeente Horst aan de Maas is in het kader van het afstudeeronderzoek het BOS-Kompas uitgevoerd bij de jeugd van acht tot en met twaalf jaar. BOS staat voor Buurt, Onderwijs en Sport en wordt elke twee jaar binnen de gemeente uitgevoerd. Het BOS-Kompas is een instrument waarmee de verschillende gedragsindicatoren van de jeugd gemeten kunnen worden. Deze gedragsindicatoren zijn: sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en het zelfbeeld van de kinderen. Binnen dit onderzoek werden de resultaten vergeleken met de resultaten van 2011. Zo werd er een duidelijk beeld gecreëerd op welke indicatoren de kinderen binnen de gemeente gelijk zijn gebleven, of voor- of achteruit zijn gegaan. De resultaten gaven richting aan het gemeentelijke beleid en de uitvoering hiervan op het gebied van sport en gezondheid.

Binnen het afstudeeronderzoek luidde de doelstelling als volgt: “Op 1 februari 2014 zijn er aanbevelingen voor de Gemeente Horst aan de Maas die gericht zijn op de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de burgers en opgenomen kunnen worden in het lokale sport- en gezondheidsbeleid, naar aanleiding van een kwantitatief onderzoek op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld welke wordt gehouden onder de groepen zes en acht van maximaal twintig basisscholen in de Gemeente Horst aan de Maas.”

De hoofdvraag van het afstudeeronderzoek luidde: “Op welke manier kan de gemeente Horst aan de Maas inspelen op de belangrijkste probleemfactoren op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld bij kinderen van groep zes en acht van de basisscholen binnen de Gemeente Horst aan de Maas?”

Om de verschillende gedragsindicatoren in beeld te krijgen is er gebruik gemaakt van kwantitatief onderzoek. Er was een gevalideerde enquête beschikbaar, die in voorgaande onderzoeken ook gehanteerd is. Er zijn enkele vragen toegevoegd en verwijderd naar aanleiding van het theoretisch kader en de aanbevelingen uit 2011.

Hierdoor kon men niet meer spreken van een gevalideerde enquête. Naast deze meetmethode is er ook gebruik gemaakt van een weegschaal en meetlint om de kinderen te wegen en te meten. De volgende onderwerpen kwamen naar voren in de enquête: algemeen (geslacht, leeftijd e.d.), sporten, bewegen, televisie kijken en spelletjes spelen, voeding en buurt/omgeving. De vereiste steekproefgrootte die naar voren kwam bestond uit 337 kinderen. De uiteindelijke steekproefgrootte was 687 en hierdoor was het betrouwbaarheidsniveau 99%.

In totaal deden er dertien basisscholen mee. Er is gebruik gemaakt van een clustersteekproef.

De resultaten van het onderzoek van 2011 toonden aan dat de sportdeelname in gemeente Horst aan de Maas erg hoog was. In 2013 was de sportdeelname nog steeds erg hoog, maar er zijn geen significante verschillen gevonden. Ook zijn in vergelijking met 2011 alle drie de beweegnormen toegenomen. Bij het eetgedrag zijn enkele opvallende dingen geconstateerd. Ten eerste was er een flinke daling zichtbaar van het aantal kinderen dat aan de ontbijtnorm en de fruitnorm voldoet in vergelijking met 2011. Hierbij viel het op dat kinderen binnen een eenoudergezin minder voldoen aan de groentenorm en de ontbijtnorm. Uit het onderzoek bleek dat iets meer dan een kwart van de kinderen binnen de gemeente sedentair gedrag vertoonden. Kinderen die weinig buiten spelen vertoonden meer sedentair gedrag dan kinderen die bijna elke dag buiten spelen. Opvallend was dat kinderen die zich veilig voelden tijdens het buitenspelen, ook daadwerkelijk meer buiten speelden. Op het gebied van zelfbeeld kwam naar voren dat kinderen die bij één verzorger wonen, meer werden gepest op school dan bij kinderen die bij twee verzorgers wonen. Ook werden er ruim twee keer zoveel meisjes als jongens (minder dan twee keer per maand) via internet bedreigd of gedwongen om dingen te doen. Wanneer er werd gevraagd naar een frequentie van één keer per week, gaven alleen jongens aan dat hen dit overkwam. Aan de hand van de gevonden resultaten en conclusies werden de volgende aanbevelingen opgesteld waar mogelijk rekening is gehouden met de Visie Leefbaarheid en Zelfredzaamheid. De eerste aanbeveling is gericht op het in kaart brengen sport- en beweeginterventies. Hierbij wordt er kritisch gekeken naar de huidige interventies en wordt beoordeeld of deze noodzakelijk zijn. Bij de tweede aanbeveling wordt er aandacht besteed aan voedingsinterventies. In gesprek met de GGD worden de voedingsinterventies van de afgelopen jaren besproken en wordt achterhaald waar de daling door is ontstaan en hoe deze aangepakt kan worden. De derde

aanbeveling richt zich op het betrekken van kinderen bij het bepalen van beleid wat betreft de fysieke omgeving van kinderen. Zo wordt er gezorgd voor een veiligere omgeving om buiten te spelen en hierdoor een gezondere leefstijl van kinderen. Gericht op het pesten wordt de interventie 'It's up to you' aanbevolen. Deze interventie is gratis voor basisscholen en kan worden ingezet om pesten bespreekbaar te maken door een interactieve film en een discussie in de les. De laatste aanbeveling richt zich op het creëren van draagvlak bij scholen en ouders. Deze aanbeveling is belangrijk bij alle andere aanbevelingen en biedt meerdere mogelijkheden om draagvlak te creëren voor gezondheidsinterventies.

SUMMARY

As a part of the graduation project for the study programme Sports, Health and Management, the BOS-compass took place at the municipality of “Horst aan de Maas” among primary school students from class six and eight in the age of eight till to twelve years. BOS means neighbourhood, education and sports and is carried out every two years within the municipality. The BOS-compass is an instrument to measure different behaviour indicators from the children. These indicators are: sports participation, food, movement, living environment and self-image. Within this project the results will be compared with the results from the BOS-compass performed in 2011. This way a clear vision can be created on which indicators the children within the municipality made progress and declined. The results from this project gave direction to the municipal policy and the implementation from this policy, especially at the themes sports and health.

The main purpose of this project reads as follows: “on February the 1st 2014 there are recommendations for the municipality of Horst aan de Maas, based on the self-reliance and personal responsibility from of citizens, that can be adopted in the local sports and health policy. The recommendations will be given on the occasion of a quantitative research in sports participation, food, movement, living environment and self-image among primary students from class six and eight in up to 20 primary schools in the municipality of Horst aan de Maas.” The main research that needs to be answered: “In which way does the municipality of Horst aan de Maas has to participate on the main issues in sports participation, food, movement, living environment and self-image from primary students from class six and eight within the municipality Horst aan de Maas?”

To get an clear image of the different behaviour indicators, a quantitative survey is used. There was a validated questionnaire, which was used in previous studies too. Some questions were added and left out on the occasion of the theoretics and the recommendations in 2011. Because of this, the questionnaire wasn’t validated anymore. In addition to this measurement, a scale and a tape-measure was used to determinate the Body Mass Index (BMI) of the children. The questionnaire included the following pillars: general (sex, age and suchlike), sports, movement, watching television and playing video games, food and neighbourhood. The required sample size was 337 children. The final sample size was 687 and because of this the reliability level was 99%. A total of 13 primary schools participated in the cluster sample.

In comparison with 2011, the exercise norms (Dutch Norm of Healthy Movement, fitnorm and combinorm) increased. A downturn was shown in the food behaviour. The amount of children that meet the standards (fruit norm and breakfast norm) reduced in comparison with 2011. Children who live in a single-parent family do not meet the standards (vegetable norm and breakfast norm) as much as children who live in a two-parent family. A quarter of the children within the municipality of Horst aan de Maas show sedentary behaviour. Children who are not playing outside very often, show more sedentary behaviour than children who are playing outside every day. Notable was the fact that children who feel save during the outdoor play, actual play outside more often. Children who live in a single-parent family, were bullied more often at school than children who live in a two-parent family. Also, twice as much girls as boys were threatened or forced to do unpleasant things (less than two times a month) on the internet. When asked to the frequency of one time a week, only boys answered this option.

On the basis of the results that were found and the conclusions that could be made, the following recommendations, based on the self-reliance and personal responsibility from of citizens, can be given. The first recommendation is based on gaining insight into performed sports and movement interventions. There must be an critical view and they will be judged on their necessity. The second recommendation is to pay attention to food interventions. In consultation with the local GGD the food interventions from the last two years will be discussed and the decrease of the food behaviour will be explained. The third recommendation is child participation in the determination of policy concerning safety while playing outside. The fourth recommendation is the intervention ‘It’s up to you’. This intervention is free to use by schools. It can be used to make bullying a subject to discuss in class. The last recommendation is creating support among parents and schools for health interventions. This recommendation can be used for all the recommendations above.

Authenticiteitsverklaring	2
Samenvatting.....	3
Summary.....	5
Voorwoord.....	10
1. Inleiding	11
1.1 Gemeente Horst aan de Maas	11
1.2 Achtergrond	12
1.3 Aanleiding BOS-kompas	12
1.4 Probleemstelling BOS-kompas	13
1.4.1 Doelstelling BOS-kompas	13
1.4.2 Hoofdvraag BOS-kompas	14
1.4.3 Deelvragen BOS-kompas	14
1.5 Het onderzoeksmodel	15
1.6 Begrippenkader	16
1.7 Leeswijzer	16
2. Theoretisch kader	17
2.1 Wat is er vanuit de theorie bekend over sportparticipatie van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?	17
2.1.1 De beweegnormen voor jongeren onder 18 jaar	18
2.1.2 De jeugd (vier tot elf jaar) en de beweegnormen in Nederland	18
2.1.3 Norm Sportparticipatie	19
2.1.4 Drempels in de sport	20
2.1.5 Populairste sporten onder kinderen	20
2.2 Wat is er vanuit de theorie bekend over het eetgedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?	21
2.2.1 De groentenorm	21
2.2.2 De fruitnorm.....	21
2.2.3 De ontbijtnorm.....	22

2.2.4	De jeugd (vier tot elf jaar) en de voedingsnormen in Nederland.....	22
2.2.5	BMI	22
2.2.6	Landelijke cijfers BMI	23
2.2.7	Gevolgen overgewicht.....	24
2.3	Wat is er vanuit de theorie bekend over het beweeggedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?	24
2.3.1	Norm voor sedentair gedrag van kinderen van vier tot en met elf jaar.....	24
2.3.2	Vervoer van en naar school.....	25
2.3.3	Buitenspelen	25
2.4	Wat is er vanuit de theorie bekend over de leefomgeving van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?	26
2.5	Wat is er vanuit de theorie bekend over het zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?	26
2.6	Conclusie	27
3.	Methode	30
3.1	Onderzoeksfunctie	30
3.2	Soort onderzoek en onderzoeksstrategie	30
3.3	Methode van dataverzameling	30
3.4	Procedure.....	31
3.4.1	Het meetinstrument.....	32
3.5	Onderzoekspopulatie en steekproefgrootte.....	32
3.5.1	Validiteit en betrouwbaarheid	32
3.6	Dataverwerking en analyse	33
4	Resultaten	34
4.1	Resultaten sportparticipatie	34
4.1.1	Sportparticipatie	34
4.1.1	Niet-sporters	35
4.1.2	Populaire sporten.....	35
4.1.3	Verenigingsverband	36
4.1.4	Extra sportactiviteiten	36

4.1.5	Beweegnormen	36
4.2	Resultaten eetgedrag	37
4.2.1	Voedingsnormen	37
4.2.2	Body Mass Index (BMI).....	38
4.3	Resultaten beweeggedrag.....	38
4.3.1	Sedentair gedrag	38
4.3.2	Vervoer en reistijd naar school	39
4.3.3	Buitenspelen	39
4.4	Resultaten leefomgeving	40
4.4.1	Gemiste speelplekken	40
4.4.2	Kinderen en hun buurt	40
4.4.3	Veiligheid.....	40
4.5	Resultaten zelfbeeld.....	41
4.5.1	Pestgedrag.....	41
5	Conclusie	43
5.1	Sportparticipatie	43
5.2	Eetgedrag	43
5.3	Beweeggedrag.....	43
5.4	Leefomgeving.....	44
5.5	Zelfbeeld.....	44
6	Discussie	45
7	Aanbevelingen	50
7.1	In kaart brengen sport- en beweeginterventies	50
7.2	Aandacht besteden aan voedingsinterventies	51
7.3	Kinderparticipatie op het gebied van buurt en omgeving	52
7.4	It's up to you	53
7.5	Draagvlak voor interventies creëren bij basisscholen en ouders.....	53
	Bibliografie	55

VOORWOORD

Tijdens hoofdfase 3 van de opleiding 'Sport, Gezondheid en Management' wordt er een half jaar stage gelopen bij een studie gerelateerde organisatie. Deze stage is tevens de afstudeeropdracht. De keuze is gemaakt om binnen het kennisteam 'Health Promotion' af te studeren. Op basis hiervan moest er een stageorganisatie worden gevonden waar de kennis die we de afgelopen vier jaar hebben opgedaan in de praktijk kon worden gebruikt. Een vacature op de vacaturebank van het Instituut Sport en Bewegen van de HAN trok onze aandacht. De vacature was gericht op het uitvoeren van een onderzoek bij kinderen in de gemeente Horst aan de Maas uit groep zes en acht van de basisschool en klas twee en vier van de middelbare school. Uiteindelijk is dit beperkt tot de basisscholen, omdat de GGD al een soortgelijk onderzoek ging uitvoeren op de middelbare scholen. Deze vacature leek ons interessant vanwege het feit dat het onderzoek plaats ging vinden bij kinderen op de basisscholen, welke een andere aanpak vereisen dan volwassenen. De opdrachtgever van de afstudeeropdracht was de Gemeente Horst aan de Maas. Tijdens de stage werd er gewerkt binnen de afdeling Sport. Een beleidsmedewerker van deze afdeling, Frans Verhaag, is de afstudeerbegeleider vanuit de praktijk. De scriptie 'BOS-kompas 2013: Het monitoren van kinderen uit groep zes en acht' die op dit moment voor u ligt is het resultaat van het onderzoek waar wij de afgelopen vijf maanden met veel plezier aan hebben mogen werken.

Tot slot willen wij een aantal mensen bedanken die van belang waren bij het tot stand komen van deze scriptie. Binnen de gemeente Horst aan de Maas bedanken wij onze praktijkbegeleider Frans Verhaag voor de adviezen die hij ons heeft gegeven, het mogelijk maken van dit onderzoek en de vrijheid die hij ons tijdens dit onderzoek heeft gegeven. Daarnaast willen wij de medewerkers van de afdeling Sport bedanken, namelijk Nick Fleuren, Lennie Wagemans en Liesbeth Houwen. Dankzij hen hebben wij een duidelijk beeld van de afdeling en de werkzaamheden die zij verrichten. Ook hebben zij ons geholpen met het benaderen van de scholen en het uitvoeren van het onderzoek. Als laatste willen wij onze afstudeerbegeleiders Marie-Louise Verhees en Marc Boschker bedanken voor de goede en persoonlijke begeleiding, de vakkundige adviezen en de bruikbare feedback die wij tijdens de afstudeerperiode hebben mogen ontvangen.

Horst aan de Maas, januari 2014

Davy Pape

Sigrid Theloesen

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk zal de stageorganisatie worden beschreven. Vervolgens wordt er achtergrondinformatie gegeven over het onderzoek wat uitgevoerd is. Opeenvolgend worden de aanleiding, de doelstelling van het project, de vraagstelling en deelvragen beschreven. Om de verschillende stadia in het onderzoek weer te geven zal het onderzoeksmodel van Doorewaard en Verschuren worden ingevuld aan de hand van de deelvragen. Om te zorgen voor duidelijkheid tijdens het lezen van deze scriptie zullen veel voorkomende begrippen worden toegelicht en volgt er een leeswijzer voor de resterende hoofdstukken van de scriptie.

1.1 GEMEENTE HORST AAN DE MAAS

De Gemeente Horst aan de Maas bestaat uit zestien dorpen in Limburg. Het is een grote gemeente waarvan het gemeentehuis in Horst staat. In 2010 is de gemeente Horst aan de Maas ontstaan vanuit een fusie tussen de gemeente Horst aan de Maas, gemeente Meerlo-Wanssum en gemeente Sevenum. De volgende dorpen vallen binnen de gemeente Horst: America, Broekhuizen, Broekhuizenvorst, Evertsoord, Griendtsveen, Grubbenvorst, Hegelsom, Horst, Kronenberg, Lottum, Meerlo, Melderslo, Meterik, Sevenum, Swolgen en Tienray. Het totale aantal inwoners van de gemeente Horst aan de Maas per 1 januari 2013 bedraagt 41.851 (Gemeente Horst aan de Maas, 2013).

De gemeente Horst aan de Maas voelt zich verantwoordelijk voor de gezondheid van haar inwoners. In het Lokale Gezondheidsbeleid van 2009-2012 van de gemeente staat vermeld dat de meeste gezondheidswinst te behalen is met het aanbrengen van veranderingen in de leefstijl en het creëren van een gezonde sociale en fysieke omgeving. Het preventief tegengaan van een ongezonde leefstijl begint al bij de jeugd. Om de leefstijl, leefomgeving en sociale omgeving van kinderen in kaart te brengen, is het noodzakelijk dat hier onderzoek naar wordt gedaan. Dit is al eerder gebeurd door middel van een enquête en de nulmeting van 2007 (Gemeente Horst aan de Maas, 2008).

Uit het Gezondheidsbeleid van de Gemeente Horst aan de Maas blijkt dat in Noord- en Midden-Limburg, van alle vijfjarige kinderen, één op de tien van hen overgewicht heeft. Op veertienjarige leeftijd is dit één op de zes jongens en één op de vijf meisjes. In dezelfde regio heeft 3% van de jongeren te kampen met ernstig overgewicht (Gemeente Horst aan de Maas, 2008).

In 2011 heeft de gemeente Horst aan de Maas de Visie Leefbaarheid en Zelfredzaamheid vastgesteld. Met deze visie wil de gemeente tot een andere verhouding komen tussen overheid en burger. Om de leefbaarheid op een hoog niveau te houden en te versterken wil de gemeente inzetten op zelfredzaamheid en participatie van de burger. Het wordt dus belangrijk dat de burger zelf een bijdrage levert aan de kwaliteit van de eigen woonomgeving. Voor het sportbeleid houdt dit in dat de burger zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen sport- of beweeggedrag (gezonde leefstijl) en dat van zijn kind. In de Sportnota 2012-2016 wordt beschreven dat gemeente niet per definitie een rol heeft op het gebied van sportstimulering, maar wel de randvoorwaarden kan scheppen die de burgers helpen om die eigen verantwoordelijkheid waar te kunnen maken.

Daar waar bevordering van sportparticipatie of een actieve leefstijl wenselijk is, kan de gemeente initiatieven vanuit de samenleving faciliteren die hieraan bijdragen. Dat betekent dat de gemeentelijke inzet in principe vraaggericht is (Gemeente Horst aan de Maas, 2011).

1.2 ACHTERGROND

De Gemeente Horst aan de Maas voert elke twee jaar het BOS-kompas uit. BOS staat voor Buurt, Onderwijs en Sport. Binnen de gemeente Horst aan de Maas liep het BOS (Buurt, Onderwijs en Sport) project tot en met 2011. Het BOS-project was een tijdelijke stimuleringsmaatregel van het ministerie van VWS. Met de BOS-impuls worden achterstanden van jongeren van vier tot negentien jaar terug gedrongen. Het laagdrempelig aanbieden van “arrangementen” moet een gezonde en actieve leefstijl bevorderen én onderwijs en opvoedingsachterstanden terugdringen. Aan het begin van dit project in 2007 is een nulmeting gedaan om de startsituatie te bepalen. In 2011 hebben twee SGM studenten het effect van het BOS-project gemeten middels het BOS-kompas. Dit is een meetinstrument waarmee een volledige situatieanalyse kan worden gemaakt. De interventies die in 2011 plaats hebben gevonden bij groep zes en acht in het basisonderwijs zullen in de volgende alinea beschreven worden.

De Cruijff foundation games zijn georganiseerd voor groep zes. Vijftien basisscholen hebben meegedaan bij een georganiseerde sportdag in samenwerking met leerlingen van het CIOS. Dit werd georganiseerd voor groep zes en had als doel dat de kinderen konden ervaren hoe het is om te sporten met een beperking (Gemeente Horst aan de Maas, 2012). Ook heeft de combinatiefunctionaris in samenwerking met Wellnesscenter Anco een kennismaking met de fitnesssport georganiseerd voor groep acht in de vorm van een fitnessprogramma. Hier hebben in totaal 339 leerlingen aan meegedaan (12 scholen) (Gemeente Horst aan de Maas, 2012). Er zijn twee dagen georganiseerd waarop alle basisschoolkinderen voor één euro konden zwemmen bij zwembad de Berkel. Hier hebben 335 kinderen gebruik van gemaakt (Gemeente Horst aan de Maas, 2012). In samenwerking met de stichting CultuurPAD zijn er naschoolse activiteiten aangeboden, onder de noemer PadXpress. Kinderen hadden de mogelijkheid om deel te nemen aan verschillende workshops op het gebied van sport, spel en bijvoorbeeld muziek. In de periode van augustus tot en met december hebben 148 kinderen hier aan deelgenomen (Gemeente Horst aan de Maas, 2012). In de periode van oktober 2011 tot en met mei 2012 werd er met regelmaat op woensdagmiddag een sport- en spelinstuif georganiseerd voor de kinderen van groep drie tot en met groep zes. Deze werden in samenwerking met sportverenigingen georganiseerd en er hebben in totaal 250 leerlingen aan deelgenomen (Gemeente Horst aan de Maas, 2012). KERNgezond is een interventie die in het schooljaar 2013-2014 is uitgezet binnen twee kernen (Sevenum en Grubbenvorst) van de gemeente Horst aan de Maas. Binnen de structuur van deze interventie participeren naast betrokken instanties en organisaties ook lokale sleutelfiguren (zoals lokale ondernemers). Door middel van deze samenwerking worden lokale gezondheid bevorderende interventies uitgezet en georganiseerd, in dit geval gericht op kinderen van de basisschool. In totaal doen er binnen de gemeente Horst aan de Maas vijf basisscholen mee. De interventie bestaat uit acht maandelijkse activiteiten waarbij wordt afgesloten met een slotfestiviteit. De activiteiten van KERNgezond in Sevenum en Grubbenvorst zijn: Aanvang met gezond ontbijt op school, aangevuld met voedingslessen en fit-testen. De kinderen maakten kennis met verschillende binnen- en buitensporten. Er werden activiteiten georganiseerd in het kader van de Regio van de Smaak. Tevens was er een gastles van een topsporter over pesten, discriminatie en geweld. De kinderen bezochten proeverijen, doe-activiteiten en kwamen in contact met vergeten groenten. Ook werd een culinaire speurtocht georganiseerd, en kregen ze smaak- en kooklessen. De gemeente is geïnteresseerd in de effecten van de interventies die hebben plaatsgevonden tussen 2011 en 2013.

1.3 AANLEIDING BOS-KOMPAS

Het BOS-kompas is een instrument waarmee de verschillende gedragsindicatoren van de jeugd gemeten kunnen worden. In 2007 is er een nulmeting gehouden. Elke twee jaar kunnen de nieuwe resultaten vergeleken worden met de nulmeting om zo te kijken of er gedragsveranderingen op het gebied van sport, leefstijl, zelfbeeld en leefomgeving zijn. De gedachte achter het tweejaarlijks onderzoek is dat je de leerlingen uit groep zes

nogmaals meet wanneer zij in groep acht zitten. De resultaten geven mede richting aan het gemeentelijke beleid en de uitvoering hiervan op het gebied van sport en gezondheid.

De resultaten van het BOS-kompas zijn aanleiding om aanbevelingen te geven. Bij het opstellen van deze aanbevelingen kan rekening worden gehouden met de Visie die de gemeente Horst aan de Maas op dit moment heeft, namelijk de Visie Leefbaarheid en Zelfredzaamheid. Hiermee wil de gemeente tot een andere verhouding komen tussen overheid en burger. Voor de burger houdt dit in dat hij zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen sport- en beweeggedrag. De gemeente wil wel randvoorwaarden scheppen om deze eigen verantwoordelijkheid waar te maken. Wanneer deze visie in het achterhoofd wordt gehouden bij het opstellen van de aanbevelingen zal het sport- en gezondheidsbeleid uiteindelijk meer gericht zijn op deze eigen verantwoordelijkheid.

Voor de gemeente Horst aan de Maas is het BOS-kompas een goede methode om richting te geven aan het sport- en gezondheidsbeleid. Wanneer er opvallende resultaten naar voren komen kan men het gemeentelijk sport- en gezondheidsbeleid bijsturen. Om deze reden is het BOS-kompas een praktisch instrument welke ook breed kan worden ingezet in het werkveld van een SGM-er. Het instrument is makkelijk toepasbaar bij andere gemeentes in het land en kan ook gemeentes uitnodigen om hier in samen te werken. Het is een instrument waarmee men over een relatief korte periode de leefstijl van kinderen kan monitoren en het beleid hierop kan bijsturen. Bij de gemeente Horst aan de Maas zijn er plannen om het BOS-kompas groter uit te zetten door een samenwerking aan te gaan met meerdere gemeentes.

In 2011 is naar voren gekomen dat het percentage kinderen dat voldeed aan de beweegnormen stabiel is gebleven. Wel lag het percentage beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde. Ook bleek dat er een positieve ontwikkeling gaande was op het gebied van sportlidmaatschap en deelname aan competities of trainingen. Ten opzichte van voorgaande jaren voldeden in 2011 minder kinderen aan de normen voor gezonde voeding. Ook was er een stijging te zien van de BMI, zowel bij jongens als meisjes. Er was dus sprake van een negatieve ontwikkeling ten opzichte van het voedingsgedrag en de gezondheid van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas. Qua buurt en omgeving kwam naar voren dat een groot deel van de ondervraagden niets misten in zijn of haar buurt/omgeving. Het aantal kinderen die nooit werd gepest was stabiel gebleven. Wel was er een kleine toename van het aantal kinderen dat meedeed met het pesten van anderen. Er vonden in 2011 weinig pestincidenten plaats via het digitale platform (Stevens, 2012).

Binnen het afstudeeronderzoek zullen verschillende basisscholen uit de gemeente Horst worden bezocht. Van de leerlingen van groep zes en acht van de basisschool worden de leefstijl, leefomgeving en sociale omgeving in kaart gebracht. Dit wordt gedaan door middel van een enquête en fysieke metingen van het gewicht en de lengte van de leerlingen.

1.4 PROBLEEMSTELLING BOS-KOMPAS

1.4.1 DOELSTELLING BOS-KOMPAS

De doelstelling van deze afstudeeropdracht luidt als volgt:

“Op 1 februari 2014 zijn er aanbevelingen voor de Gemeente Horst aan de Maas die gericht zijn op de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de burgers en opgenomen kunnen worden in het lokale sport- en gezondheidsbeleid, naar aanleiding van een kwantitatief onderzoek op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld welke wordt gehouden onder de groepen zes en acht van maximaal twintig basisscholen in de Gemeente Horst aan de Maas.”

1.4.2 HOOFDVRAAG BOS-KOMPAS

De hoofdvraag van deze afstudeeropdracht luidt als volgt:

“Op welke manier kan de gemeente Horst aan de Maas inspelen op de belangrijkste probleemfactoren op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld bij kinderen van groep zes en acht van de basisscholen binnen de Gemeente Horst aan de Maas?”

1.4.3 DEELVRAGEN BOS-KOMPAS

THEORETISCHE DEELVRAGEN

1. Wat is er vanuit de theorie bekend over sportparticipatie van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
2. Wat is er vanuit de theorie bekend over het eetgedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
3. Wat is er vanuit de theorie bekend over het beweeggedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
4. Wat is er vanuit de theorie bekend over de leefomgeving van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
5. Wat is er vanuit de theorie bekend over het zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?

EMPIRISCHE DEELVRAGEN

1. Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot sportparticipatie van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?
2. Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het eetgedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?
3. Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het beweeggedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?
4. Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de leefomgeving van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?
5. Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?

ANALYTISCHE DEELVRAGEN

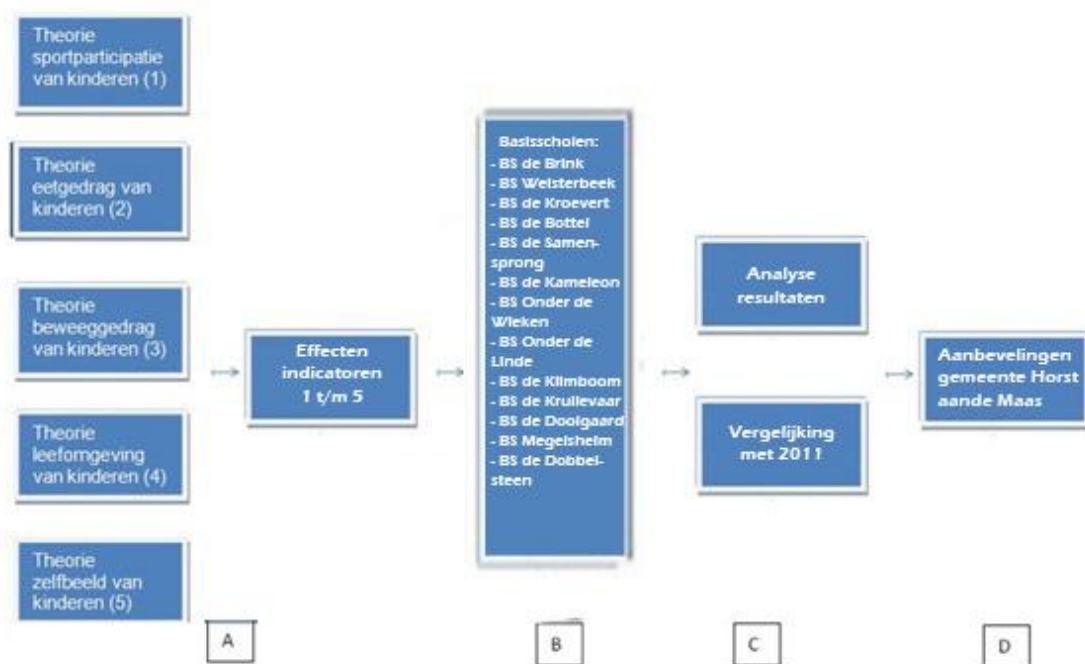
1. Welke verschillen zijn er zichtbaar tussen de theorie en de feitelijke waargenomen situatie met betrekking tot sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas, en wat zijn de veranderingen in vergelijking met 2011?

2. Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan om de eventuele verschillen tussen de theorie en de feitelijke waargenomen situatie met betrekking tot sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas te verkleinen?

1.5 HET ONDERZOEKSMODEL

Verschuren en Doorewaard (2007) beschrijven in het boek 'Het ontwerpen van een onderzoek' het onderzoeksmodel. Dit model is een overzichtelijke weergave van de verschillende stadia binnen een onderzoek. Om een onderzoek volledig uit te voeren is het van belang om alle stadia binnen het onderzoek te doorlopen. In het onderzoeksmodel worden vier verschillende stadia benoemd.

In het eerste stadium (a) wordt de theoretische onderbouwing van het onderzoek beschreven. De theoretische onderbouwing kan men ook wel het theoretisch kader noemen. Alle belangrijke theorieën worden hier uitgebreid beschreven. Dit eerste stadium geeft antwoord op de theoretische deelvragen. Na dit stadium kan men verder naar het volgende stadium (b). Dit wordt ook wel de ontwerpfase genoemd. Binnen deze fase worden er enquêtes ingevuld door de kinderen uit groep zes en acht van de deelnemende basisscholen. Tevens worden zij gemeten en gewogen. Dit stadium geeft antwoord op de empirische deelvragen. In het volgende stadium (c) worden de verzamelde gegevens geanalyseerd. Door de verzamelde gegevens te vergelijken met het voorgaand onderzoek uit 2011 wordt er uiteindelijk een conclusie opgesteld. In het laatste stadium (d) worden er uiteindelijk aanbevelingen gedaan voor de gemeente Horst aan de Maas. Met deze aanbevelingen kan de gemeente richting geven aan het lokale beleid en de uitvoering hiervan op het gebied van sport en gezondheid. Dit laatste stadium geeft antwoord op de opgestelde analytische vragen. In onderstaand figuur (figuur 1.1) is te zien hoe het onderzoeksmodel voor het BOS-kompas eruit ziet (Doorewaard & Verschuren, 2007).

Figuur 1.1: Onderzoeksmodel van Doorewaard en Verschuren

1.6 BEGRIPPENKADER

Om ervoor te zorgen dat de begrippen die gebruikt worden voor de lezer zo helder mogelijk zijn, zal hier worden toegelicht wat er onder verschillende termen in de scriptie wordt verstaan. Omdat de begrippen soms erg breed zijn en bepaalde definities niet van toepassing zijn op dit onderzoek, zullen de begrippen worden uitgelegd in het kader van het onderzoek.

- Jeugd: onder jeugd vallen kinderen in de leeftijdscategorie vier tot elf jaar.
- De doelgroep: onder de doelgroep vallen kinderen uit groep zes en acht van een van de basisscholen in de gemeente Horst aan de Maas.
- Sportparticipatie: hier wordt onder verstaan welke sport kinderen met welke frequentie en voor welke duur beoefenen. Ook wordt er mee bedoeld of kinderen aan de beweegnormen voldoen, namelijk de NNGB, de Combinorm en de Fitnorm. Deze normen worden verder toegelicht in het theoretisch kader.
- Eetgedrag: Onder eetgedrag valt in dit onderzoek het wel of niet voldoen aan de volgende normen: groentenorm, fruitnorm, ontbijtnorm. Deze normen worden verder toegelicht in het theoretisch kader.
- Beweeggedrag: hier wordt onder verstaan hoe kinderen naar school gaan, met welke frequentie zij buiten spelen en in welke mate er sprake is van sedentair gedrag.
- Leefomgeving: in dit onderzoek wordt met de leefomgeving de fysieke omgeving van de kinderen bedoeld en hoe veilig zij zich hier voelen. Hierbij kan gedacht worden aan grasvelden en speelplekken.
- Zelfbeeld: in dit onderzoek wordt bij zelfbeeld ingegaan op een van de factoren die het zelfbeeld kan beïnvloeden, namelijk pestgedrag.

1.7 LEESWIJZER

In deze scriptie komen verschillende hoofdstukken aan bod. Na de inleiding volgt in hoofdstuk twee het theoretisch kader waarin alle relevante literatuur, modellen en theorieën naar voren komen. Na dit hoofdstuk volgt de methode van onderzoek die wordt gehanteerd binnen dit onderzoek in het derde hoofdstuk. Vervolgens worden de resultaten gepresenteerd in hoofdstuk vier. In hoofdstuk vijf, conclusie, worden conclusies uit de resultaten getrokken. Aan de hand van de discussie, hoofdstuk zes, wordt de relatie tussen de resultaten en het theoretisch kader beschreven, de praktische relevantie en de begrenzing van de studie behandeld en de suggesties voor vervolg onderzoek gegeven. In hoofdstuk zeven worden uiteindelijk aanbevelingen gegeven voor de gemeente Horst aan de Maas.

2. THEORETISCH KADER

In hoofdstuk één zijn er theoretische deelvragen opgesteld. Voordat er onderzoek wordt gedaan, is het van belang dat deze vragen beantwoord worden. Normaliter bepaalt men aan de hand van de conclusie van het theoretisch kader de methode van onderzoek en wordt vervolgens het meetinstrument gemaakt. In dit afstudeeronderzoek was er al een meetinstrument beschikbaar. Het beantwoorden van de theoretische deelvragen is daarom gebruikt om het meetinstrument te optimaliseren. Binnen dit theoretisch kader wordt er antwoord gegeven op deze eerder opgestelde theoretische deelvragen en eindigt met een conclusie. De deelvragen luiden als volgt:

1. Wat is er vanuit de theorie bekend over sportparticipatie van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
2. Wat is er vanuit de theorie bekend over het eetgedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
3. Wat is er vanuit de theorie bekend over het beweeggedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
4. Wat is er vanuit de theorie bekend over de leefomgeving van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?
5. Wat is er vanuit de theorie bekend over het zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool?

Om antwoord te geven op deze vragen is er gekeken naar verschillende literatuur. Begrippen uit de deelvragen worden toegelicht door middel van een juiste keuze tussen verschillende definities. Vervolgens wordt de huidige situatie in Nederland beschreven aan de hand van de theoretische deelvragen. Omdat er in 2011 ook al onderzoek is gedaan in de gemeente Horst aan de Maas naar de verschillende onderwerpen, zal er na elke deelvraag kort worden beschreven hoe de situatie toen was in de gemeente Horst aan de Maas. De daadwerkelijke cijfers hiervan komen in het hoofdstuk 'Resultaten' naar voren, hier worden deze vergeleken met de resultaten van het huidige onderzoek. De theoretische modellen die een koppeling hebben met deze theorie komen ook in dit hoofdstuk aan bod. Wanneer er antwoord is gegeven op de theoretische deelvragen, wordt dit in een samenvattende conclusie kort en bondig omschreven, om vervolgens de koppeling te maken met de empirische deelvragen, die aan de hand van het onderzoek worden beantwoord.

2.1 WAT IS ER VANUIT DE THEORIE BEKEND OVER SPORTPARTICIPATIE VAN KINDEREN UIT GROEP ZES EN ACHT VAN DE BASISCHOOL?

Sportparticipatie is een moeilijk te omschrijven begrip. Om dit begrip te bepalen moet het eerst duidelijk zijn wat er onder sport wordt verstaan. Het Mulier Instituut definieert sport als volgt:

"Sport is een menselijke activiteit die veelal plaatsvindt in een specifiek organisatorisch verband maar ook ongebonden kan worden verricht, doorgaans met gebruikmaking van een - al dan niet in de eigen woonplaats gesitueerde - ruimtelijke voorziening en/of omgeving, op een manier die is gerelateerd aan voorschriften en gebruiken die in internationaal verband ten behoeve van prestaties met een competitie- of wedstrijdelement in de betreffende activiteit of verwante activiteiten tot ontwikkeling zijn gekomen"(Mulier Instituut, z.d.).

Deze omschrijving zegt dat sporten niet per direct in organisatorisch verband hoeft te gebeuren, het kan ook individueel worden verricht. Daarnaast wordt er gesproken van een 'menselijke activiteit', maar er staat

nergens hoe intensief deze activiteit moet zijn, wil het onder ‘sporten’ vallen. Volgens deze definiëring zou elke activiteit dus een sport zijn. Volgens het Nationaal Kompas Volksgezondheid is ‘sporten’ een subcategorie van het domein ‘vrije tijd’. Dit domein valt onder lichamelijke activiteit. De definitie van lichamelijke activiteit volgens het Nationaal Kompas luidt als volgt: *“Elke krachtsinspanning van skeletspieren resulterend in méér energieverbruik dan in rustende toestand”*.

Lichamelijke activiteit kan ook weer worden onderverdeeld in verschillende intensiteit, namelijk: licht intensieve lichamelijke activiteit, matig intensieve lichamelijke activiteit en zwaar intensieve lichamelijke activiteit. Het Nationaal Kompas geeft aan dat bij licht intensieve lichamelijke activiteiten er geen sprake is van een verhoogde hartslag of versnelde ademhaling (RIVM, 2013). Om deze reden zullen zulke activiteiten in dit onderzoek niet onder ‘sporten’ vallen. Bij matig intensieve lichamelijke activiteiten is er wel sprake van een verhoogde hartslag en een versnelde ademhaling en bij zwaar intensieve lichamelijke activiteiten is er zelfs sprake van het buiten adem raken en gaan zweten (RIVM, 2013). Deze twee intensiteiten vallen om deze reden wel onder het begrip ‘sporten’ in het huidige onderzoek. Deze verschillen in intensiteit komen naar voren in de beweegnormen die zijn opgesteld, namelijk de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB), de Fitnorm en de Combinorm (TNO, 2010). Deze normen zullen nu worden toegelicht.

2.1.1 DE BEWEEGNORMEN VOOR JONGEREN ONDER 18 JAAR

De NNGB bestaat uit verschillende leeftijdscategorieën. Voor jongeren van vier tot zeventien jaar geldt de volgende norm: Dagelijks minstens één uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit (bijvoorbeeld aerobics, skateboarden of hardlopen (acht km/uur) (NISB, z.d.).

Fitnorm: Ten minste drie keer per week gedurende minimaal twintig minuten zwaar intensieve activiteit (bijvoorbeeld voetballen of basketballen) (NISB, z.d.).

Combinorm: Dagelijks minimaal één uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit en/of ten minste drie keer per week gedurende minimaal twintig minuten zwaar intensieve activiteit (NISB, z.d.).

2.1.2 DE JEUGD (VIER TOT ELF JAAR) EN DE BEWEEGNORMEN IN NEDERLAND

Om een beeld te krijgen van het aantal jeugdigen dat aan de zojuist beschreven beweegnormen voldoet, wordt dit schematisch weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 2.1: Beweeg-, sport- en slaapgedrag bij kinderen in de leeftijd van vier tot elf jaar in Nederland in 2010, 2011 en 2012

Beweeggedrag, sportgedrag en slaap	Peilperiode 2010	Peilperiode 2011	Peilperiode 2012
NNGB (normactief)	15,9%	19,7%	25,3%
Fitnorm (normactief)	31,7%	31,8%	39,6%
Combinorm	49,5%	45,3%	50,5%
Inactief	14,2%	8,6%	11,3%

In bovenstaande tabel is te zien dat in 2012 iets meer dan een kwart van de kinderen van vier tot elf jaar aan de NNGB voldeed. Daarnaast voldeed bijna 40% van de kinderen aan de Fitnorm. In totaal was 11,3% van de kinderen inactief. In bovenstaand figuur is te zien hoe deze cijfers verschillen van de voorgaande jaren. Te zien is dat het percentage kinderen dat aan de NNGB en Fitnorm voldoet gestegen is in vergelijking met 2010 en 2011. Het aantal kinderen dat inactief is, is in 2012 weer iets gestegen (van der Klauw, Verheijden, & Slinger, 2012). Daarnaast is te zien dat het aantal kinderen dat in 2012 aan de combinorm voldoet ten opzichte van de jaren daarvoor licht is gestegen naar 50,5% (TNO, 2012).

2.1.3 NORM SPORTPARTICIPATIE

Bovenstaande normen beschrijven hoeveel de jongeren van vier tot zeventien jaar in Nederland zouden moeten bewegen, maar wanneer is er nou sprake van sportparticipatie? Wanneer bijvoorbeeld de sportparticipatie over één jaar gemeten wordt, heeft iemand die dat jaar één keer heeft gesport ook aan sport geparticipeerd. Het Mulier Instituut beschrijft de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) norm (sportparticipatie). Deze norm zegt dat er sprake is van sportparticipatie wanneer er minimaal twaalf keer per jaar (oftewel minimaal één keer per maand) wordt gesport (Ooms & Veenhof, 2013). In dit onderzoek wordt er echter een iets hogere norm van sportparticipatie gehanteerd. Om gezond te leven dient er ook voldoende beweging plaats te vinden in plaats van maar één keer per jaar. Wanneer mensen namelijk onvoldoende bewegen kan dit nadelige gevolgen hebben voor de gezondheid. Denk hierbij aan hart- en vaatziekten, een beroerte, diabetes of zelfs een depressie. Daarom wordt er een andere norm aangehouden, namelijk de Norm frequente sportdeelname (sportfrequentie). Deze norm zegt dat men minimaal veertig keer per jaar (oftewel minimaal één maal per week) moet sporten. Hierbij zijn de vakanties uitgezonderd (Ooms & Veenhof, 2013). Naast Ooms en Veenhof wordt dezelfde norm gehanteerd in 'Rapportage Sport 2010' van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, Breedveld, & de Haan, 2010). Om duidelijk te laten zien hoeveel procent van de zes tot en met elf jarigen aan deze norm voldoet, is dit in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 2.2: Sportdeelname (minstens veertig weken per jaar), lidmaatschap en deelname aan competitie of training van kinderen in de leeftijd van zes tot en met elf jaar in Nederland in 1991, 1997 en 2007 (in procenten) (Stevens, 2012)

<i>Jaar:</i>	<i>1991</i>	<i>1997</i>	<i>2007</i>
<i>Sportdeelname hele bevolking</i>	<i>40</i>	<i>41</i>	<i>50</i>
<i>6 t/m 11 jaar</i>	<i>63</i>	<i>67</i>	<i>77</i>
<i>Lidmaatschap hele bevolking</i>	<i>37</i>	<i>35</i>	<i>36</i>
<i>6 t/m 11 jaar</i>	<i>67</i>	<i>69</i>	<i>66</i>
<i>Training of competitie hele bevolking</i>	<i>30</i>	<i>27</i>	<i>27</i>
<i>6 t/m 11 jaar</i>	<i>56</i>	<i>55</i>	<i>58</i>

Het is te zien dat de sportdeelname bij de zes tot en met elf jarigen de afgelopen jaren is gestegen. Ten opzichte van 1991 is deze 14% gestegen. Dit kan als reden hebben dat het sportaanbod steeds uitgebreider wordt. Er is een kleine daling zichtbaar bij het aantal kinderen dat een lidmaatschap heeft. Wel is er een kleine stijging van het aantal kinderen dat aan training of competitie deelneemt. Er zijn geen recentere cijfers beschikbaar voor sportdeelname, lidmaatschap en training of competitie.

2.1.4 DREMPELS IN DE SPORT

In 2005 heeft er een Nationaal Sportonderzoek (NSO) plaatsgevonden waarin vragen zijn gesteld over de sportdeelname van mensen. Zo werden de drempels van sportdeelname in kaart gebracht van verschillende leeftijdsgroepen, waaronder vijftien tot negentien jarigen. Deze cijfers worden in dit theoretisch kader gepresenteerd omdat er geen cijfers zijn van jongere leeftijdscategorieën. Van de vijftien tot negentienjarige geeft 37% aan dat sporten te veel tijd kost, daarnaast geeft 20% van deze categorie aan dat ze zichzelf niet zo sportief vinden. Daarnaast valt op dat 15% aangeeft dat ze wel iets beters te doen hebben dan te sporten. Op sociaal vlak geeft 36% van de kinderen van vijftien tot negentien aan dat ze in hun eentje sporten niet leuk vinden. Ook geeft 24% aan dat ze niet echt iemand hebben om te sporten. In bijlage 2, figuur 1 en 2 zijn de volledige tabellen te zien waarbij alle percentages weergegeven worden (CBS, 2006).

2.1.5 POPULAIRSTE SPORTEN ONDER KINDEREN

Tegenwoordig is er steeds meer aandacht voor de stimulering van sportdeelname bij verschillende leeftijdsgroepen. Sportdeelname verschilt per leeftijdscategorie. Zo doen meer jeugdigen aan sport dan ouderen. Uit onderzoek blijkt dat 36% van de zes of zeven jarige kinderen beginnen met zwemles en dat 55% minimaal één diploma heeft. Bij kinderen op een leeftijd van tien jaar ligt de sportdeelname het hoogst. Na die leeftijd loopt de sportdeelname terug (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, Breedveld, & de Haan, 2010)

Kinderen hebben verschillende motieven om te gaan sporten. Zo doet 74% van de zes tot elf jarige kinderen aan sport voor hun plezier. Daarnaast sport 68% voor een goede gezondheid en vindt 48% sporten een goede uitlaatklep. Maar welke sporten zijn nu het populairst bij kinderen? In onderstaande tabel is te zien dat bij de zes tot elf jarigen (75%) en twaalf tot zeventien (62%) jarigen zwemmen het meest populair is (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, Breedveld, & de Haan, 2010).

Tabel 2.3: Top vijf van meest beoefende sporttakken naar leeftijd, frequentie sporters van 6 jaar en ouder (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, Breedveld, & de Haan, 2010)

Zes tot elf jaar	Zwemmen (75%)	Veldvoetbal (39%)	Gymnastiek/turnen (27%)	Skeeleren/skaten (26%)	Schaatsen (14%)
Twaalf tot zeventien jaar	Zwemmen (62%)	Veldvoetbal (56%)	Hardlopen (39%)	Tafeltennis (28%)	Badminton (27%)

Naast zwemmen is het spelen van veldvoetbal het populairst bij zowel zes tot elf jarigen en twaalf tot zeventien jarigen. Te zien is dat veldvoetbal steeds populairder wordt (naar mate de kinderen ouder worden). Verder doen kinderen in de leeftijdscategorie van zes tot elf jaar het meeste aan gymnastiek/turnen, skeeleren/skaten en schaatsen (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, Breedveld, & de Haan, 2010).

Niet alleen de sportparticipatie bij jongeren en kinderen is hoger dan bij ouderen, ook het lid zijn van een sportvereniging en de deelname aan competities en wedstrijden ligt hoger. Bij kinderen met de leeftijd van zes tot acht jaar is rond de 88% lid van een sportvereniging. Bij kinderen van twaalf tot zeventien jaar is dit precies 90%. De meeste kinderen met een leeftijd van vijf tot elf jaar die naar een (sport)vereniging gaan, gaan met de auto (49%). Daarnaast is de fiets ook populair, 49% van de kinderen met de leeftijd van vijf tot elf jaar gaan met de fiets. Een klein percentage, 8% van de kinderen, gaat lopend naar de (sport)vereniging toe (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, Breedveld, & de Haan, 2010).

Naast georganiseerde sporten doen kinderen ook beweegactiviteiten in de vrije tijd. Dit doen ze samen met vriendjes of vriendinnetjes op straat of in bijvoorbeeld een park. Er komt naar voren dat 90% van de kinderen uit groep zeven en acht buiten beweegt/sport voor zichzelf. Daarnaast doet iets meer dan 80% aan fietsen in

hun vrije tijd. Naast buitenspelen wordt active gamen steeds populairder. Hierbij kun je denken aan het spelen van de Wii. Uit cijfers uit 2009 blijkt dat 50% van de kinderen uit groep zeven en acht aan active gaming doet in hun vrije tijd (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, Breedveld, & de Haan, 2010).

2.2 WAT IS ER VANUIT DE THEORIE BEKEND OVER HET EETGEDRAG VAN KINDEREN UIT GROEP ZES EN ACHT VAN DE BASISCHOOL?

Verkeerde voeding (wat vaak ook samen gaat met te weinig beweging) leidt tot overgewicht. Overgewicht bij kinderen is vaak een risico voor overgewicht bij kinderen op een latere leeftijd. Dit overgewicht kan ook andere problemen met zich meebrengen zoals; pesten, hoge bloeddruk, diabetes type 2 en hart- en vaatziekten. Volgens de richtlijnen moeten professionals die binnen de gezondheidszorg werken helpen om de leefstijl van gezinnen te verbeteren. Dit houdt ook in dat bewegen en gezond ontbijten gestimuleerd moet worden en (zoe- te) frisdranken en tussendoortjes ontmoedigd moet worden (Voedingscentrum, 2012).

In een rapport van de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO) van december 2012 wordt het eetgedrag van kinderen van vier tot en met elf jaar behandeld. Het eetgedrag werd gemeten door middel van een aantal normen en of de kinderen hier aan voldeden. Voor de kinderen van vier tot en met elf jaar is de enquête door een ouder ingevuld. In de literatuur is ook theorie te vinden over bijvoorbeeld emotioneel eten. Voor kinderen is dit onderwerp lastig omdat zij niet beschikken over de juiste kennis. Bij het BOS-kompas van twee jaar geleden is gekeken naar de verschillende voedingsnormen van het Voedingscentrum, daarom wordt het eetgedrag in het huidige onderzoek gebaseerd op onderstaande voedingsnormen.

2.2.1 DE GROENTENORM

Groente is een belangrijke bron van vitamine C, foliumzuur en vezels. Ook helpt het preventief tegen chronische ziekten. Wanneer groente gegeten wordt, gaat de voorkeur naar verse (onbewerkte) groente (rauw of gekookt), of groente uit de diepvries of uit blik. Variatie van groente is van belang. . In Nederland wordt groente het meest genuttigd tijdens de warme maaltijd. Daarom is het belangrijk om aandacht te bieden aan de hoeveelheid groente tijdens de warme maaltijd. Ook kan groente gebruikt worden als tussendoortje (snoeptomaatjes, worteltjes, komkommertjes). Dit biedt mogelijkheden om groentegebruik door kinderen te stimuleren. Het verschilt per leeftijd hoeveel groente er genuttigd moet worden om aan de groentenorm te voldoen. In tabel 2.4 is te lezen welke hoeveelheid groente bij welke leeftijd hoort (van der Klauw, Verheijden, & Slinger, 2012).

2.2.2 DE FRUITNORM

Fruit heeft dezelfde belangrijke aspecten als groente. Naast een bron van vitamine C, vezels en foliumzuur, speelt het een rol bij de preventie van chronische ziekten. Vers fruit en fruit uit blik/glas hebben de voorkeur. Ook is variatie belangrijk. Bij kinderen kan men fruit gemakkelijk in verschillende maaltijden verwerken, bijvoorbeeld in het ontbijt, maar ook als tussendoortje en als dessert. Net als bij groente, verschilt het fruitgebruik om aan de norm te voldoen per leeftijd. In tabel 2.4 is te zien welke hoeveelheid groente fruit bij welke leeftijd hoort (van der Klauw, Verheijden, & Slinger, 2012).

Tabel 2.4: Groente- en fruitnorm voor kinderen t/m achttien jaar (Convenant Gezond Gewicht, z.d.)

Productgroep	4-8 jaar	9-13 jaar
Groente	100-150 g 2-3 opscheplepels	150-200 g 3-4 opscheplepels
Fruit	150 g 1 ½ stuks	200 g 2 stuk

2.2.3 DE ONTBIJTNORM

Naast de groente- en fruitnorm, is er nog een norm waarmee het eetgedrag van kinderen gemeten kan worden. Dat is namelijk de ontbijtnorm. Bij dit onderzoek werd als norm gehanteerd dat de deelnemers dagelijks ontbijten (van der Klauw, van Keulen, & Verheijden, 2011).

Wanneer kinderen aan de groentenorm en fruitnorm voldoen, en minimaal vijf dagen per week ontbijten, voldoen zij aan de Norm Gezonde Voeding (30 minuten bewegen, z.d.). Bij deze norm wordt niet ingegaan op hetgeen wat de kinderen ontbijten.

2.2.4 DE JEUGD (VIER TOT ELF JAAR) EN DE VOEDINGSNORMEN IN NEDERLAND

Uit onderzoek blijkt dat in 2012 bijna alle kinderen elke ochtend ontbijten, namelijk 95,5% (zie tabel 2.5). Nog geen één op de tien kinderen voldoet aan de groentenorm en ruim een kwart van de vier tot elfjarigen voldoet aan de fruitnorm (van der Klauw, Verheijden, & Slinger, 2012).

Tabel 2.5: Eetgedrag van kinderen (vier tot elf jaar) gerapporteerd door ouders, percentages kinderen die aan de normen voor gezond eten voldoen

	Peilperiode 2010	Peilperiode 2011	Peilperiode 2012
Ontbijt op 7 dagen per week	93,9%	96,0%	95,5%
Voldoet aan de groente-norm	8,2%	8,4%	8,2%
Voldoet aan de fruitnorm	18,6%	25,4%	27,9%

2.2.5 BMI

Het eetgedrag (en het beweeggedrag) heeft invloed op de ontwikkeling van overgewicht. De BMI is een index waarmee de verhouding tussen lengte en gewicht wordt weergegeven. De BMI wordt berekend door het gewicht van een persoon (in kilo's) te delen door het kwadraat van de lengte in meters. In onderstaand figuur wordt de formule schematisch weergegeven (NJI, z.d.).

$$\text{Body Mass Index} = \frac{\text{lichaamsgewicht (in kilogram)}}{(\text{lichaamslengte})^2 \text{ (in meter)}}$$

Figuur 2.1: BMI formule

Omdat jonge kinderen en jongeren nog in de groei zijn, hebben zij andere criteria voor overgewicht dan volwassenen. De grens van overgewicht bij een 5-jarig kind ligt bijvoorbeeld op een BMI van 17,4 voor jongens, en een BMI van 17,2 voor meisjes. Bij 10-jarigen ligt de grens voor jongens op een BMI van 19,84 en voor meisjes op een BMI van 19,86. De BMI heeft echter ook beperkingen omdat er bijvoorbeeld geen rekening wordt gehouden met vetpercentage, spiermassa of het gewicht van je botten. Daarnaast groeit het ene kind sneller dan het andere. Daarom wordt er vaak naast de BMI ook gekeken naar buikomvang en vetpercentage (NJI, z.d.).

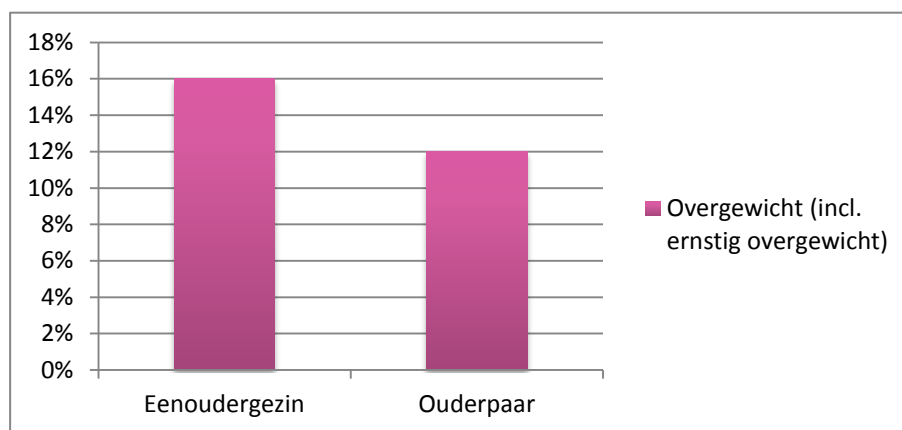
Om exact te kunnen kijken of kinderen bijvoorbeeld overgewicht, ondergewicht of een gezond gewicht hebben bestaan er afkapwaarden van de BMI voor kinderen. In bijlage 2, tabel 1 zijn de verschillende afkapwaarden te zien (Bakel, 2012).

2.2.6 LANDELIJKE CIJFERS BMI

In het jaar 2010 en 2011 had ongeveer 15% van de Nederlandse jongens en meisjes (twee tot 25 jaar) overgewicht of ernstig overgewicht. Hierbij had ruim 3% van de jongens ernstig overgewicht. Van de meisjes was dit 4%. Binnen de leeftijdscategorie van achttien tot vijfentwintig jaar komt overgewicht vaker voor dan bij jongere kinderen. Dit geldt ook voor ernstig overgewicht.

Uit een onderzoek uit 2012 van het RVZ (Raad voor de Volksgezondheid en Zorg) blijkt dat kinderen uit een eenoudergezin vaker overgewicht hebben en ongezond leven (denk hierbij aan roken). Bij kinderen uit een eenoudergezin heeft 18% overgewicht, tegen 13% van kinderen uit een tweeoudergezin. Volgens de onderzoeker van het RVZ kun je stellen dat kinderen gemiddeld ongezonder zijn. De situatie in een eenoudergezin is stressvoller en daarnaast komt de opvoeding van de kinderen neer op één ouder. Zaken zoals een lager inkomen en minder tijd hebben voor de kinderen kunnen allemaal bijdragen aan het probleem (NJI, 2012).

Om deze reden is het ook niet heel opvallend dat kinderen en jongeren die in een eenoudergezin wonen vaker overgewicht hebben dan kinderen die in een tweeoudergezin wonen. In onderstaand figuur is te zien dat van de kinderen en jongeren tussen de twee en achttien jaar die in een eenoudergezin wonen 16% overgewicht heeft, tegenover 12% van de kinderen en jongeren in een tweeoudergezin. Ook hierbij geldt dat ook ernstig overgewicht vaker voorkomt bij eenoudergezinnen (5% tegenover 3% bij tweeoudergezinnen) (CBS, 2012).

Figuur 2.2: Aantal jongeren (twee tot achttien) met overgewicht (incl. ernstig overgewicht), bij eenoudergezinnen en ouderparen (CBS, 2012)

2.2.7 GEVOLGEN OVERGEWICHT

Verkeerd eetgedrag bij kinderen kan verschillende problemen opleveren. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan een achterstand in groei, ondergewicht, overgewicht en lichamelijke problemen zoals darmproblemen. Wanneer kinderen op een jonge leeftijd overgewicht hebben is de kans op overgewicht op een latere leeftijd groter. Wanneer iemand obesitas (ernstig overgewicht) ontwikkeld heeft kan dit leiden tot grote gezondheidsproblemen. Denk hierbij aan hypertensie (hoge bloeddruk) en gewrichtsproblemen (NCJ, 2012). Daarnaast benoemt de Rijksoverheid dat kinderen en jongeren met overgewicht een toename vertonen van de glucose-intolerantie. Hierdoor ontwikkelen ze steeds vaker diabetes. Diabetes op een jonge leeftijd is een zeer ernstige ziekte, op jonge leeftijd kunnen zich dan complicaties zoals hart- en vaatziekten of zenuwaandoeningen voordoen (Rijksoverheid, z.d.). Naast deze lichamelijke problemen kunnen er ook psychosociale problemen zich voordoen. Het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) beschrijft dat een kind met overgewicht een grotere kans heeft op een negatief zelfbeeld. Daarnaast worden kinderen met overgewicht vaker gepest. Wanneer dit ernstige vormen aanneemt kan het zelfs leiden tot een depressie (NCJ, 2012).

2.3 WAT IS ER VANUIT DE THEORIE BEKEND OVER HET BEWEEGGEDRAG VAN KINDEREN UIT GROEP ZES EN ACHT VAN DE BASISCHOOL?

Zoals in hoofdstuk één al is beschreven, wordt er met het begrip 'bewegen' in dit onderzoek bedoeld hoe kinderen naar school gaan, met welke frequentie zij buiten spelen en in welke mate er sprake is van sedentair gedrag. Er wordt gesproken van sedentair gedrag wanneer er activiteiten worden uitgevoerd die gekenmerkt worden door een laag energieverbruik ($\leq 1,5$ MET) *in combinatie met* een zittende of liggende houding (maar niet slapend). MET staat voor 'Metabolic Equivalent of Task' en is een meeteenheid waarmee de intensiteit van een activiteit kan worden beschreven. De indeling in MET's geeft aan hoeveel energie een bepaalde fysieke inspanning kost ten opzichte van de hoeveelheid benodigde energie in rust. Eén MET komt overeen met de ruststofwisseling, de hoeveelheid energie die wordt verbruikt tijdens stilzitten.

Wat maar weinig mensen weten is dat, onafhankelijk van het feit of er voldoende wordt gesport, sedentair gedrag op zich al gezondheidsrisico's kent. Voor kinderen blijkt sedentair gedrag een voorspeller voor het ontwikkelen van overgewicht op latere leeftijd, onafhankelijk van het BMI en de hoeveelheid lichaamsbeweging (Hendriksen, Bernaards, Commissaris, Proper, van Mechelen, & Hildebrandt, 2013).

2.3.1 NORM VOOR SEDENTAIR GEDRAG VAN KINDEREN VAN VIER TOT EN MET ELF JAAR

Er is nog geen internationale gangbare norm die bepaald wanneer er sprake is van sedentair gedrag, behalve voor de jeugd van vier tot en met elf jaar. Deze norm zegt dat zij per dag niet meer dan twee uur mogen computeren en/of TV/DVD kijken in de vrije tijd (Hendriksen, Bernaards, Commissaris, Proper, van Mechelen, & Hildebrandt, 2013). In onderstaande tabel is te zien dat meer dan de helft van de Nederlandse jeugd in 2011 voldeed aan de norm voor sedentair gedrag.

Tabel 2.6: Percentage dat aan de norm voor sedentair gedrag voldoet in de leeftijd van vier tot elf jaar in Nederland in 2006-2007, 2008-2009 en 2010-2011 (in procenten) (Hildebrandt, Bernaards, & Stubbe, 2013)

Jaar:	2006-2007	2008-2009	2010-2011
Percentage dat voldoet aan de norm voor sedentair gedrag:	58,5	57,8	57,0

2.3.2 VERVOER VAN EN NAAR SCHOOL

Een andere vorm van beweging kan zich voordoen in het verplaatsen naar school en naar huis. Volgens het TNO valt er namelijk juist tussen de voordeur en de school veel beweeg- en gezondheidswinst te halen (TNO, z.d.). Een onderzoek aan de universiteit van Delft heeft onderzocht hoe kinderen onder de twaalf jaar zich naar school verplaatsen. Hierbij wordt er onderscheid gemaakt in de volgende vervoersmiddelen: lopend, auto, brom- of snorfiets (achterop), auto, besloten busvervoer, lijnbus, tram of auto, trein of anders. Op de korte afstand (≤ 5 km) zijn de meeste gebruikte vervoersmiddelen fietsen en lopen. Fietsen is tevens bij de langere afstanden populair. Leerlingen uit het basisonderwijs worden vaak met de auto naar school gebracht.

Van de leerlingen die vijf kilometer of dichterbij school wonen is dit 20,9%, van de leerlingen die verder dan vijf kilometer wonen wordt de helft met de auto gebracht. Op de wat langere afstanden wordt het busvervoer redelijk veel gebruikt. Het gaat hierbij om beide soorten, het besloten busvervoer en de lijnbus (Goeverden & Boer, 2008).

Tabel 2.7: Verdeling over hoofdvervoerswijzen bij woon-schoolpendel van Nederlanders (Goeverden & Boer, 2008)

	Kinderen onder de twaalf jaar	
	≤ 5 kilometer	> 5 kilometer
Aantal personen:	756000	50000
Hoofdvervoerswijze:		
Lopen	31,7%	0,0%
Fiets	46,0%	14,0%
Brom- of snorfiets	0,1%	0,0%
Auto	20,9%	50,0%
Besloten busvervoer	0,4%	7,5%
Lijnbus	0,4%	9,1%
Tram of auto	0,1%	0,7%
Trein	0,0%	0,6%
Anders	0,4%	17,9%

2.3.3 BUITENSPELEN

Buitenspelen is voor kinderen erg belangrijk. Zo draagt het bij aan lichamelijke activiteit en werkt het preventief voor overgewicht en andere chronische aandoeningen. De sociale, cognitieve en motorische vaardigheden van kinderen worden bevorderd door buitenspelen. Wanneer er wordt gekeken naar de mate van buitenspelen en de leerprestaties of de concentratie van kinderen worden er wisselende resultaten gevonden (TNO, z.d.). Er zijn geen cijfers gevonden over de frequentie en de duur van het buitenspelen door Nederlandse kinderen.

Voor de gemeente Horst aan de Maas is het interessant om inzicht te krijgen in de naschoolse activiteiten waar kinderen aan deelnemen, omdat veel activiteiten door de gemeente worden opgezet. Hier is echter geen landelijk beeld over beschikbaar.

2.4 WAT IS ER VANUIT DE THEORIE BEKEND OVER DE LEEFOMGEVING VAN KINDEREN UIT GROEP ZES EN ACHT VAN DE BASISCHOOL?

Binnen deze paragraaf wordt de theorie over de leefomgeving van kinderen beschreven. De leefomgeving waarin mensen wonen heeft invloed op hun gezondheid. Het begrip 'een gezonde leefomgeving' wordt op verschillende manieren beschreven. Het RIVM (Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu) gebruikt de volgende definitie (RIVM, z.d.):

"Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag, en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is".

Naast bovenstaande definitie hanteert de GGD Hollands Midden de volgende definitie (Kruyt, Faber, & van Daalen, 2013):

"Een gezonde leefomgeving is een omgeving die buiten- en binnenshuis als prettig wordt ervaren en uitnodigt tot gezond gedrag (sporten, spelen en bewegen). De druk van milieufactoren (zoals geluid, lucht, water, bodem) is zo laag mogelijk en er is voldoende groen. Er zijn gezonde, veilige en duurzame woningen en voldoende bereikbare voorzieningen. Door de inrichting kunnen mensen elkaar op een veilige manier ontmoeten. Daarnaast is rekening gehouden met de behoeften van specifieke doelgroepen zoals kinderen en chronisch zieken".

Daarnaast is het van belang dat een leefomgeving bewegingsbevorderend is. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met voldoende fietspaden, looppaden en de benodigde verkeersveiligheid. Daarnaast moet er voldoende groen aanwezig zijn zoals grasvelden en veilige speelplekken. Hiernaast kunnen bijvoorbeeld schoolpleinen zodanig ingericht worden dat de inrichting het bewegen van kinderen stimuleert (Kruyt, Faber, & van Daalen, 2013).

Uit onderzoek van Marie-Jeanne Aarts blijkt dat informele speelruimtes zoals stoepen het beweeggedrag van kinderen beïnvloeden. In het onderzoek dat Aarts heeft uitgevoerd deden 11.000 ouders en 4.000 kinderen op 42 basisscholen aan mee. Aarts heeft aangetoond dat sociale binding en een veilig gevoel zorgen dat kinderen meer buiten spelen en gaan bewegen. Deze aandachtspunten zijn belangrijker dan de aanwezigheid van groen in de buurt. Daarnaast bleek dat er meer jongens dan meisjes buiten spelen. Hieruit blijkt dat meisjes een extra steuntje in de rug nodig hebben (Aarts, 2011).

2.5 WAT IS ER VANUIT DE THEORIE BEKEND OVER HET ZELFBEELD VAN KINDEREN UIT GROEP ZES EN ACHT VAN DE BASISCHOOL?

Kinderen krijgen een goed zelfbeeld en een hoger zelfvertrouwen wanneer zij bevestiging krijgen dat ze aardig worden gevonden of de moeite waard zijn. Ouders spelen hier een belangrijke rol in. Wanneer kinderen op een positieve manier worden opgevoed, dan zal het kind zich geaccepteerd en gewaardeerd voelen. Ook zal een kind positief over zichzelf denken en dit heeft weer een positieve invloed op hun gedrag (CJG, z.d.). Helaas kunnen er ook minder leuke dingen gebeuren waardoor het zelfbeeld van kinderen kan veranderen. Pesten is hier een voorbeeld van en zal verder worden uitgewerkt binnen deze paragraaf.

Pesten komt nog steeds voor op Nederlandse basisscholen. Bij kinderen met de leeftijd negen tot en met elf jaar gaf 16% aan dat ze regelmatig worden gepest. Daarnaast gaf 5,5% van deze kinderen aan dat ze zelf ook actief gepest hebben in de laatste maanden. Van de kinderen die gepest werden gaf de meerderheid dit niet aan bij de leraar of lerares (Fekkes, 2005). Veenstra definieert pesten als volgt (Veenstra, Lindenberg, de Winter, Oldehinkel, Verhulst, & Ormel, 2005):

“Een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen”.

Wanneer een kind wordt gepest kan dit negatieve gevolgen hebben. Door het pesten kan een kind zijn zelfvertrouwen verliezen of het kan zelfs leiden tot het ontstaan van een depressie. Wanneer een kind in zijn of haar jeugd in aanmerking komt met pesten, kan dit ook nog negatieve gevolgen hebben wanneer zij volwassen zijn. Daarnaast zegt Veenstra dat niet alleen de kinderen die gepest worden negatieve gevolgen ondervinden. De pesters zelf hebben namelijk een grote kans om in de criminaliteit te belanden of betrokken te raken bij andere delinquente zaken (Veenstra, Lindenberg, de Winter, Oldehinkel, Verhulst, & Ormel, 2005). Fekkes (2005) deed ook onderzoek naar het pestgedrag van kinderen op de basisschool. In dit onderzoek werden significante verschillen gevonden waarbij ook wordt aangetoond dat kinderen die gepest worden een grotere kans hebben op depressie en psychosomatische klachten in vergelijking met kinderen die niet gepest worden. Andere klachten die meer gevonden worden, zijn: hoofdpijn, slaapproblemen, buikpijn, bedplassen en vermoeidheid (Fekkes, 2005).

Wanneer een kind gepest wordt, komt dit meestal in de directe omgeving van het kind voor. Het afpakken van spullen, buitengesloten worden of gediscrimineerd worden, zijn allemaal voorbeelden van pesten. Omstanders, zoals andere kinderen, kunnen deze traditionele vorm van pesten vaak zien of horen. Naast deze traditionele manier van pesten komt cyberpesten ook steeds meer voor. Hierbij kun je denken aan online platformen zoals Hyves, Facebook en Twitter. Omdat je als gebruiker van deze platforms anoniem kan blijven, is cyberpesten erg moeilijk aan te pakken (Rijskoverheid, z.d.).

Uit onderzoek van de Open Universiteit Nederland (2006) blijkt dat er significant meer meisjes dan jongens aangeven via internet te worden gepest. Bij het antwoordmogelijkheid 'een keer per week of meer' blijkt dat het aantal jongens hoger ligt. Voor sms'en is er geen verschil gevonden tussen jongens en meisjes (Bolman, Dehue, & Völlink, 2006).

2.6 CONCLUSIE

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste onderwerpen schematisch weergegeven. Binnen het onderdeel sportparticipatie komen er verschillende onderwerpen aan bod zoals de beweegnormen, sportparticipatie, de meest beoefende sporten en bij welke verenigingen de kinderen lid zijn. Het meetinstrument dat gebruikt gaat worden zijn de beweegnormen. Ook wordt er gekeken naar het eetgedrag van kinderen waarbij de voedingsnormen gebruikt worden. Dit zijn de ontbijtnorm, de fruitnorm en de groentenorm. Om te kijken of er kinderen zijn met overgewicht zal de BMI berekend worden aan de hand van fysieke metingen (lengte en gewicht). Ook het beweeggedrag van de kinderen zal aan bod komen. Hierbij kun je denken aan buiten spelen, vervoer naar school en sedentair gedrag. Binnen het onderdeel leefomgeving wordt er ingegaan op speelplekken zoals veldjes en het gevoel van veiligheid. Binnen het laatste onderdeel zelfbeeld wordt er aandacht besteed aan het pestgedrag van kinderen.

Tabel 2.8: Schematische weergave van de conclusie

Gedragsindicatoren	Onderwerpen	Theorie
Sportparticipatie	NNGB	NNGB voor kinderen van vier tot zeventien jaar: Dagelijks minstens één uur matig intensieve lichamelijke activiteit. In 2012 voldeed 25,3% van de vier tot elf jarigen aan deze norm.
	Fitnorm	Fitnorm: Ten minste drie keer per week gedurende minimaal twintig minuten zwaar intensieve activiteit. In 2012 voldeed 39,6% van de vier tot elf jarigen aan deze norm.
	Combinorm	Combinorm: Dagelijks minimaal één uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit en/of ten minste drie keer per week gedurende minimaal twintig minuten zwaar intensieve activiteit.
	Populairste sporten	In Nederland zijn zwemmen, veldvoetbal en gymnastiek/turnen de populairste sporten bij kinderen van zes tot elf jaar.
	Deelname training/competitie	Van de kinderen in Nederland van zes tot en met elf jaar had in 2007 66% een sportlidmaatschap. 77% sportte minstens veertig weken per jaar. 58% deed aan training/competitie.
	Niet-sporters	Redenen niet sporten: het kost te veel tijd en jongeren vinden zichzelf niet sportief. Daarnaast geven ze aan dat zij iets beters te doen hebben. Op sociaal vlak: in hun eentje sporten is niet leuk of ze hebben niemand om mee te sporten.
Eetgedrag	Groentenorm	Groentenorm: kinderen van negen tot dertien jaar moeten dagelijks drie tot vier opscheplepels groente eten. In 2012 voldeed 8,2% van de vier tot elf jarigen aan deze norm.
	Fruitnorm	Fruitnorm: kinderen van negen tot dertien jaar moeten dagelijks twee stuks fruit eten. In 2012 voldeed 27,9% van de vier tot elf jarigen aan deze norm.
	Ontbijtnorm	Ontbijtnorm: kinderen moeten dagelijks ontbijten om aan deze norm te voldoen. In 2012 voldeed 95,5% van de vier tot elf jarigen aan deze norm.
	BMI	In 2010 en 2011 had ongeveer 15% van de Nederlandse jongens en meisjes (twee tot 25 jaar) overgewicht of ernstig overgewicht. Ook blijkt dat kinderen uit een eenoudergezin meer overgewicht hebben (16%) dan kinderen uit een twee-oudergezin (12%). Het BMI staat in relatie met het eet- en beweeggedrag.
	Overgewicht	Wanneer kinderen op een jonge leeftijd overgewicht hebben is de kans op overgewicht op een latere leeftijd groter. Ook ontwikkelen kinderen met overgewicht steeds vaker diabetes.
Beweeggedrag	Vervoer naar school	Van de kinderen in Nederland onder de twaalf jaar die minder dan vijf kilometer moeten reizen naar school, gaat 46% met de fiets, 31,7% loopt en 20,9% wordt gebracht met de auto.

	Buiten spelen	Buiten spelen draagt het bij aan lichamelijke activiteit en werkt het preventief voor overgewicht en andere chronische aandoeningen.
	Sedentair gedrag	Norm sedentair gedrag: Kinderen van vier tot en met elf jaar mogen per dag niet meer dan twee uur computeren en/of TV/DVD kijken in de vrije tijd. In 2010-2011 voldeed 57% van de vier tot elf jarigen in Nederland aan deze norm.
Buurt/Omgeving	Speelplekken	Uit onderzoek blijkt dat een veilig gevoel ervoor zorgt dat kinderen meer buiten spelen en meer bewegen. Het is van belang dat de leefomgeving bewegingsbevorderend is.
	Mate van veilig gevoel	Het blijkt dat er in Nederland meer jongens dan meisjes buiten spelen. Hieruit blijkt dat meisjes een extra steuntje in de rug nodig hebben (Aarts, 2011).
Zelfbeeld	Pesten	Pesten kan een negatief effect hebben op het zelfbeeld. Bij kinderen van negen tot en met elf jaar gaf 16% aan regelmatig gepest te worden. Daarnaast gaf 5,5% aan zelf ook actief gepest te hebben in de laatste maanden.
	Cyberpesten	Door de digitalisering komt cyberpesten ook steeds vaker voor. Hierbij kan gedacht worden aan online platformen zoals Hyves, Facebook of Twitter. Omdat je als gebruiker van deze platforms anoniem kan blijven is het cyberpesten moeilijk aan te pakken.

3. METHODE

Het doel van dit hoofdstuk is om inzichtelijk te maken hoe het onderzoek heeft plaatsgevonden, bijvoorbeeld wat het meetinstrument was. Ook komt aan bod wat de onderzoeksstrategie was, wie de respondenten waren, wat de steekproefgrootte was en hoe de gegevens zijn geregistreerd en geanalyseerd.

Omdat de onderzoeksmethode voort vloeit uit de hoofdvraag, zal deze vraag hier nogmaals herhaald worden. *“Op welke manier kan de gemeente Horst aan de Maas inspelen op de belangrijkste probleemfactoren op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld bij kinderen van groep zes en acht van de basisscholen binnen de gemeente Horst aan de Maas?”*

3.1 ONDERZOEKSFUNCTIE

Aan de hand van de onderzoeksvraag is er een onderzoeksfunctie gekozen. Er is gekozen voor een diagnostische functie. Bij een onderzoek met deze functie gaat men er van uit dat er een probleem is en weet men ongeveer wat dit probleem is. Vervolgens worden de achtergronden, oorzaken en onderlinge verbanden onderzocht. Een inzicht in de achtergronden en eventuele oorzaken wijst vaak al naar mogelijke oplossingen. Ook worden er bij een diagnostische functie ook mogelijke verbeteringen en oplossingen onderzocht (Doorewaard & Verschuren, 2007). Bij dit onderzoek dacht men dat er problemen waren op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving of zelfbeeld. Aan de hand van het onderzoek werden de achtergronden, oorzaken en onderlinge verbanden achterhaald.

3.2 SOORT ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Het uitgevoerde onderzoek was een kwantitatief onderzoek. Hierbij wordt er een objectieve meting gedaan, vaak door een enquête. Een kwantitatief onderzoek meet sociale verschijnselen en produceert ‘feiten’ (Gratton, Jones, & Robinson, 2011). Het geeft percentages en verhoudingen aan binnen een totale doelgroep en biedt cijfermatig inzicht (Rijksoverheid, z.d.). Om deze reden zijn de resultaten vooral weergegeven in grafieken en tabellen. Het was van belang dat alle respondenten dezelfde vragen kregen, dus dat er een gestandaardiseerde enquête beschikbaar was. Ook dienden de antwoordmogelijkheden van te voren te zijn bedacht, want dit waren de variabelen. Wanneer de respondenten dan een keuze maakten voor een antwoordmogelijkheid, kon er een score worden bepaald op de variabelen.

Doorewaard en Verschuren (2007) beschrijven een vijftal strategieën van onderzoek met elk een eigen mix van beslissingen, namelijk: survey, experiment, casestudy, gefundeerde theoriebenadering en bureauonderzoek. Het onderzoek wat uitgevoerd is was een survey-onderzoek. Een survey heeft verschillende kenmerken, maar de belangrijkste is dat de gegevens worden verzameld over een relatief groot aantal onderzoekseenheden. Bij een ‘groot aantal’ kan gedacht worden aan minimaal veertig à vijftig eenheden voor een juiste betrouwbaarheid. Een ander belangrijk kenmerk is de keuze voor het meetinstrument. Dit is meestal één methode die snel uitgevoerd kan worden vanwege het grote aantal onderzoekseenheden dat moet worden benaderd (Doorewaard & Verschuren, 2007).

3.3 METHODE VAN DATAVERZAMELING

Bij dit kwantitatieve onderzoek werd er antwoord gegeven op de empirische deelvragen. Voor de volgende empirische deelvragen is er gekozen voor een enquête als methode van dataverzameling.

1. *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot sportparticipatie van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?*

2. *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het eetgedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?*
3. *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het beweeggedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?*
4. *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de leefomgeving van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?*
5. *Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?*

Een enquête voldoet aan de kenmerken van een survey en kan op verschillende manieren af worden genomen, bijvoorbeeld schriftelijk, online, telefonisch of persoonlijk (Gratton, Jones, & Robinson, 2011). Om te zorgen voor een snelle verwerking van de gegevens is er gebruikt gemaakt van een online onderzoek. Echter, een nadeel van een online onderzoek is dat het respons laag is en vragen niet kunnen worden toegelicht. Omdat het onderzoek werd afgenomen bij kinderen is er gekozen om het online onderzoek af te nemen waar de onderzoekers fysiek bij waren, om zo onduidelijkheden te verhelderen, vragen te beantwoorden en zicht te krijgen op het aantal respondenten. Elk meetinstrument heeft zijn eigen voor- en nadelen. Zo is een enquête toegankelijk omdat er tegen lage kosten veel gegevens worden verzameld. Ook is het anoniem, wat de respons positief beïnvloed. De gegevens die uit de enquête komen zijn al gestructureerd, waardoor ze gemakkelijk te vergelijken zijn tussen groepen of voor dezelfde groep over een langere tijd (Gratton, Jones, & Robinson, 2011).

Voor de empirische deelvragen met betrekking tot het eet- en beweeggedrag is er nog een andere methode gebruikt naast de enquête. Omdat uit het theoretisch kader blijkt dat het eet- en beweeggedrag in relatie staat met het gewicht en de lengte (BMI), zijn de leerlingen van te voren door één van de onderzoekers gewogen en gemeten. Dit zorgde er tevens voor dat de lengte en het gewicht zo nauwkeurig mogelijk werden ingevuld. Het meten en wegen is gedaan met behulp van een weegschaal en een meetlint, oftewel een fysiologische meting. De twee metingen kregen zij vervolgens mee op een briefje welke bij de enquête gebruikt werd om de vragen hierover in te vullen.

3.4 PROCEDURE

Voorafgaand aan de enquête dienden de meewerkende scholen te worden geïnformeerd dat het BOS-kompas binnenkort weer uitgevoerd zou worden en dat zij zich aan konden melden bij de gemeente wanneer zij wilden deelnemen. Dit is gedaan door een van de medewerkers Sport, welke een mail stuurde naar de directeurs van alle basisscholen. Vervolgens was het zaak om de scholen die interesse hadden te benaderen om te vragen naar de contactpersonen van groep zes en acht, informatie te geven en tegelijkertijd informatie te verkrijgen over het aantal leerlingen per klas, het aantal beschikbare pc's, welke datum hun voorkeur had en of er een aparte ruimte beschikbaar was voor de fysieke metingen. Dit alles werd per mail gedaan. Tevens was er een brief opgesteld voor de ouders van de leerlingen, om hen op de hoogte te stellen van het komende onderzoek en om hen de kans te geven eventueel bezwaar tegen het onderzoek kenbaar te maken. Deze is toegevoegd als bijlage naar de scholen, zodat zij deze konden meegeven aan de leerlingen of op de site van de school konden zetten. Deze brief is te vinden in bijlage 3. Toen alle scholen gereageerd hadden konden deze ingepland worden. Omdat de klassen redelijk groot waren (de grootste had 54 leerlingen) en er relatief weinig pc's beschikbaar waren (bij een klas waren twee pc's) is er een ruime tijd uitgetrokken per klas. Er is gekozen voor de ochtend (van negen tot twaalf) en de middag (van één tot drie).

3.4.1 HET MEETINSTRUMENT

Het gebruikte meetinstrument was al aanwezig bij de gemeente Horst aan de Maas. Het gaat om een enquête die is opgesteld voor alle gemeenten die aan het BOS-kompas deelnamen. In de gemeente Horst aan de Maas is deze enquête voor het eerst in 2007 en sindsdien voor elke meting gebruikt. Aan de start van dit onderzoek is er eerst kritisch naar de enquête gekeken. De enquête van 2011 is te vinden in bijlage 6. Er zijn vragen en antwoordmogelijkheden aangepast aan de hand van de aanbevelingen van voorgaande stagiaires. Zo zijn er vragen toegevoegd over sedentair gedrag, een onderwerp wat steeds meer aandacht krijgt. Dit was een van de aanbevelingen van de voorgaande stagiaires. Het sedentaire gedrag beschrijft hoeveel uur kinderen per dag in de vrije tijd computeren en/of TV/DVD kijken in een zittende of liggende houding. Ook zijn er vragen toegevoegd aan de hand van het theoretisch kader. Zo ontbraken er vragen over de veiligheid. Uit het theoretisch kader bleek dat wanneer kinderen zich buiten veilig voelen, zij meer buitenspelen. De enquête is gestructureerd volgens een aantal onderdelen:

- Algemeen
- Sporten
- Bewegen
- Televisie kijken en spelletjes spelen
- Voeding
- Buurt/omgeving

De volledige enquête is te vinden in bijlage 7.

3.5 ONDERZOEKSPOPULATIE EN STEEKPROEFGROOTTE

Het BOS-kompas wordt elke twee jaar uitgevoerd. Het idee hier achter is dat de leerlingen uit groep zes nogmaals meedoen met het onderzoek wanneer zij in groep acht zitten. Om deze reden bestond de populatie uit leerlingen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas. Deze leerlingen vielen in de leeftijdscategorie acht tot en met twaalf. Per 1 januari 2013 waren er 2731 kinderen in de gemeente Horst aan de Maas die op het moment van onderzoek in de leeftijdscategorie acht tot en met twaalf vielen (Horst aan de Maas, 2013). Er is gebruik gemaakt van een clustersteekproef. Het onderzoek is uitgevoerd bij kinderen uit groep zes en acht van dertien basisscholen in de gemeente Horst aan de Maas.

3.5.1 VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID

Op de website van Journalinks kon berekend worden wat de minimale omvang van de steekproefgrootte was. De foutenmarge werd ingevuld als 5%. Het betrouwbaarheidsniveau was 95%. De populatie was 2731 kinderen in de leeftijdscategorie acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas. De meest conservatieve keuze voor de spreiding was 50%. De vereiste steekproefgrootte die naar voren kwam bestond uit 337 kinderen. Uiteindelijk hebben er 687 kinderen deelgenomen aan het onderzoek. De foutmarge is daarom 3.24% en het betrouwbaarheidsniveau was 99% bij een minimale steekproefgrootte gelijk aan 534 (Journalinks, z.d.). In bijlage 4 is te zien hoeveel leerlingen er per school meededen en in welke groep zij zaten.

Wanneer men kijkt naar de validiteit kijkt men naar het waarheidsgehalte van het onderzoek. Er was een gevalideerde enquête beschikbaar, die in voorgaande onderzoeken ook gehanteerd is. Er zijn enkele vragen toegevoegd en verwijderd naar aanleiding van het theoretisch kader en de aanbevelingen uit 2011. Hierdoor kon men niet meer spreken van een gevalideerde enquête. Wel zijn de aanpassingen aan de enquête in overleg met de gemeente gebeurd, dus is er gemeten wat de gemeente wilde weten. De afgenomen enquête bij de leerlingen van de basisschool zorgde ervoor dat de verhouding betreft de kenmerken van de populatie in evenwicht was met de kenmerken van de gehele doelgroep.

Om de gegevens uit dit onderzoek te vergelijken met het onderzoek dat in 2011 heeft plaatsgevonden is het noodzakelijk om te weten hoe groot de steekproefgrootte en de foutmarge toen waren. Dit komt doordat de SPSS gegevens van 2011 niet beschikbaar zijn waardoor er geen Chi-kwadraat kon worden uitgevoerd. De populatie, steekproefgrootte en foutmarge van 2011 zijn verkregen uit de scriptie van twee jaar geleden (Stevens, 2012). In onderstaande tabel zijn de waardes van de steekproefgrootte en de foutmarge te zien van 2011 en 2013.

Tabel 3.1: Populatie, steekproefgrootte en foutmarge (BOS-kompas 2011 en 2013)

	Populatie	Steekproefgrootte	Foutmarge
BOS-kompas 2011	2822	1047	2.40%
BOS-kompas 2013	2731	687	3.24%
			Totaal: 5.64%

Toen beide foutmarges bekend waren, kon er worden gekeken of de verschillen in de resultaten in 2011 en 2013 significant waren. Wanneer het verschil groter is dan beide foutmarges bij elkaar opgeteld, was er sprake van een significant verschil. Dit betekent dat wanneer er in hoofdstuk vier resultaten werden vergeleken met 2011, er gebruik is gemaakt van deze methode. Om deze reden zijn er bij de vergelijkingen tussen 2011 en 2013 geen P-waarden beschreven.

3.6 DATAVERWERKING EN ANALYSE

Toen de enquête van het voorgaande onderzoek in 2011 aangepast was, is er contact opgenomen met NetQ. Dit is het bedrijf die de enquête online beschikbaar maakt om deze vervolgens in te laten vullen door de leerlingen. Omdat de enquête al eens eerder naar NetQ was gegaan, kon men met behulp van een account aanpassingen in de enquête maken. Voorafgaand aan de kwantitatieve dataverwerking is er een codeboek ontwikkeld. Hierin staan alle gemeten kenmerken omgezet naar variabelen die tijdens de analyse gebruikt kunnen worden. Het codeboek is terug te vinden in bijlage 8. Op het moment dat alle leerlingen de enquête hadden ingevuld, heeft NetQ de gegevens teruggekoppeld in de vorm van een SPSS export. Deze kon gemakkelijk worden geopend in SPSS. Dit is één van de meest gebruikte programma's voor statistische analyses. Men kan er gegevens invoeren, verzamelen, analyseren en verbanden leggen (SPSS Handboek, 2012). Bij het analyseren van de gegevens is er gebruikt gemaakt van de *frequencies* (frequenties). Aan de hand van deze functie is er gekeken naar percentages. Door middel van de Chi-kwadraat toets is er gezocht naar eventuele significante verschillen en/of verbanden tussen de verschillende vragen en de achtergrondkenmerken. De variabelen die met elkaar zijn vergeleken zijn geslacht en gezinssituatie.

4 RESULTATEN

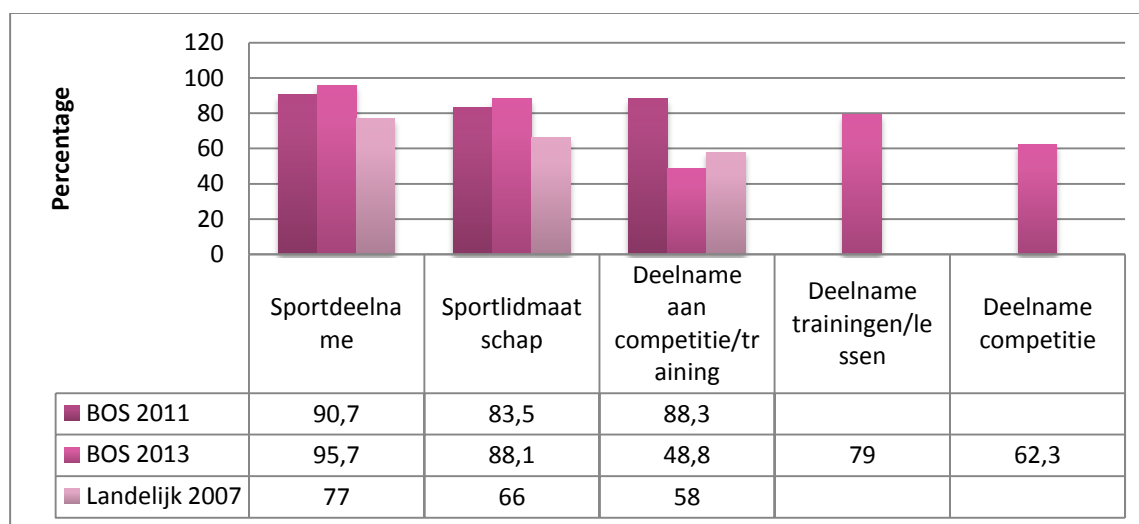
In hoofdstuk vier wordt er antwoord gegeven op de eerder opgestelde empirische deelvragen. Deze vragen zijn te lezen in hoofdstuk twee. Antwoord geven op deze vragen gebeurt door middel van de uitkomsten van het uitgevoerde onderzoek. Het hoofdstuk is ingedeeld aan de hand van de empirische deelvragen.

4.1 RESULTATEN SPORTPARTICIPATIE

De eerste empirische deelvraag gaat in op de mate van sportparticipatie van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas en luidt als volgt: *“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot sportparticipatie van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”*

4.1.1 SPORTPARTICIPATIE

De sportparticipatie wordt gemeten door middel van de sportdeelname, het sportlidmaatschap en de deelname aan training/competitie.

Figuur 4.1: Sportdeelname, -lidmaatschap en deelname aan competitie/training van kinderen in de leeftijdscategorie van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

In figuur 4.1 is te zien dat in de voorgaande jaren trainingen en competitie samen als variabele is beschreven. Tijdens dit onderzoek worden deze twee aspecten ook apart behandeld. Het hoeft namelijk niet zo te zijn dat kinderen die trainingen of lessen volgen, ook aan wedstrijden deelnemen. Dit blijkt ook uit de resultaten, want er geven meer kinderen aan trainingen of lessen te volgen dan dat er aan wedstrijden wordt deelgenomen (respectievelijk 79% en 62,3%). Deze cijfers zijn op het moment niet te vergelijken met andere cijfers. In figuur 4.1 wordt duidelijk dat er bij de sportdeelname in vergelijking met 2011 een verschil lijkt te zijn. Ook lijkt er een verschil zichtbaar van het aantal kinderen met een sportlidmaatschap tussen 2011 en 2013. Deze twee gegevens zijn echter niet significant. Wanneer men kijkt naar het aantal met een sportlidmaatschap bij eenoudergezinnen en tweeoudergezinnen is er geen significant verschil te zien ($p=.360$).

4.1.1 NIET-SPORTERS

Van alle kinderen van acht tot en met twaalf jaar gaf 2,3% aan het afgelopen jaar niet te hebben gesport. Het gaat hierbij om zestien kinderen. Van hen geeft 68,8% (11 kinderen) aan niet te weten welke sport zij leuk vinden. Hierna worden 'geen tijd voor sporten' en 'andere hobby's hebben voorrang op sporten' als voornaamste redenen gegeven (beide 25% ofwel 4 kinderen). In 2011 gaf 3,7% aan het afgelopen jaar niet te hebben gesport en gaven zij dezelfde redenen hiervoor. Er is geen significant verschil gevonden tussen beide gezinssituaties en het aantal kinderen hiervan dat niet sport ($p=.131$).

4.1.2 POPULAIRE SPORTEN

In onderstaande tabel is overzichtelijk weergegeven welke vijf sporten het populairst zijn bij kinderen van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas. Er is onderscheid gemaakt tussen de sporten die het afgelopen jaar het meest zijn beoefend en de sporten die het afgelopen jaar daadwerkelijk als hoofdsport zijn beoefend. De sporten die het meest zijn beoefend, hoeven geen sporten te zijn waar kinderen een lidmaatschap van hebben. Ze kunnen bijvoorbeeld ook aangeven welke sporten zij op vakantie doen. Bij de hoofdsporten is er wel sprake van een sportlidmaatschap.

Tabel 4.1: Top vijf van de meest beoefende sporten en hoofdsporten in het afgelopen jaar van kinderen in de leeftijdscategorie acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

	1	2	3	4	5
Meest beoefend	Voetbal (43,5%)	Volleybal (23,0%)	Danssport (21,8%)	Zwemsport (13,5%)	Tennis (13,4%)
Hoofdsporten	Voetbal (38,8%)	Volleybal (15,8%)	Danssport (12,9%)	Korfbal (7,1%)	Gymnastiek/turnen (6,4%) Zwemsport (6,4%)

In bovenstaande tabel is te zien dat voetbal de meest beoefende sport is in de gemeente Horst aan de Maas (43,5%). Voetbal wordt gevolgd door volleybal (23,0%) en danssport (21,8%). Daarnaast heeft 13,5% van de kinderen het afgelopen jaar gezwommen en 13,4% getennist. De drie meest beoefende sporten zijn tevens de drie meest voorkomende hoofdsporten. Hierna volgen korfbal (7,1%) en gymnastiek/turnen en zwemsport (beide 6,4%) als populaire hoofdsporten. In 2011 waren de drie meest beoefende sporten en de drie hoofdsporten hetzelfde als in 2013. Wanneer er wordt gekeken naar de populairste sporten die op het moment door jongens of meisjes worden beoefend, wordt het duidelijk dat zij verschillende interesses hebben. Dit is zichtbaar in tabel 4.2.

Tabel 4.2 Top vijf van de meest populaire hoofdsporten in het afgelopen jaar van jongens en meisjes in de leeftijdscategorie acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

	1	2	3	4	5
Jongens	Voetbal (66,2%)	Zelfverdediging (9,2%)	Zwemsport (7,1%)	Hockey (5,5%)	Volleybal (4,3%)
Meisjes	Volleybal (26,9%)	Danssport (22,8%)	Korfbal (14,1%)	Voetbal (12,3%)	Gymnastiek/turnen (10,2%)

4.1.3 VERENIGINGSVERBAND

Van alle kinderen geeft 88,1% aan lid te zijn van een sportvereniging. Hierna is scouting/jongeren gilde/Jong Nederland populair met 19,1% en de zang/muziek/toneelvereniging met 14,1%. Er lijkt een verschil te zijn in het aantal kinderen dat in 2011 bij scouting/jongeren gilde/Jong Nederland zat (16%) en het aantal dat hier in 2013 bij zit. Dit gegeven is niet significant.

De meerderheid (32,8%) van de kinderen geeft aan dat zij mede door hun ouders lid zijn geworden bij een betreffende vereniging. In 2011 was dit 26%. Dit is een significante stijging. Daaropvolgend hebben kinderen zelf veel invloed op de keuze voor een vereniging (22%) en ook de invloed van vriendjes is belangrijk (19,4%). In 2011 gaf 26% aan zelf te kiezen voor een vereniging en 21% gaf aan dat vriendjes van invloed waren op de keuze voor een bepaalde vereniging. Dit is niet significant.

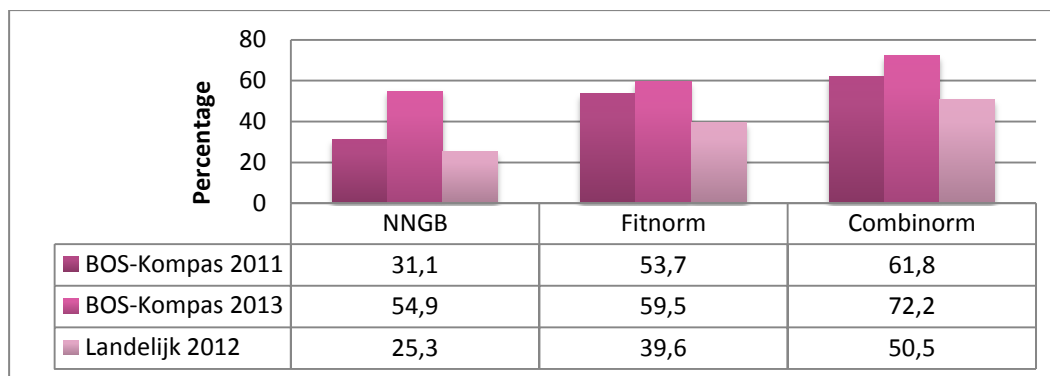
4.1.4 EXTRA SPORTACTIVITEITEN

Een groot deel (72,9%) van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas in de leeftijdscategorie acht tot en met twaalf jaar neemt deel aan extra sportactiviteiten die door school worden georganiseerd. 13,5% geeft aan hier geen interesse voor te hebben. De overige 8,2% geeft aan dat deze er niet zijn.

In 2011 nam ruim 70% van de kinderen deel aan extra sportactiviteiten wanneer deze op school worden georganiseerd. In vergelijking met 2013 is dit niet significant. Wel is er een significante daling zichtbaar van het aantal kinderen dat geen interesse heeft in extra sportactiviteiten. In 2011 gaf namelijk 20% aan hier geen interesse voor te hebben.

4.1.5 BEWEEGNORMEN

Wanneer er gekeken wordt naar de beweegnormen valt op dat het aantal kinderen dat aan de NNGB voldoet significant is gestegen met 23,8% ten opzichte van 2011. Daarnaast ligt de gemeente Horst aan de Maas ver boven het landelijk gemiddelde van 2012. Er is een duidelijk verschil zichtbaar tussen jongens en meisjes. Het aantal jongens dat aan de NNGB voldoet is 60,1% ten opzichte van 50,3% van de meisjes. Dit is een significant verschil ($\chi^2=6,583$; $p=.010$). Wanneer men kijkt naar de fitnorm is er een stijging zichtbaar van 5,8% ten opzichte van 2011. Ook hierbij ligt de gemeente Horst aan de Maas boven het landelijk gemiddelde van 2012. Zie figuur 4.2. Van de jongens voldoet 68,2% aan de fitnorm, tegenover 51,5% van de meisjes. Dit is wederom een significant verschil ($\chi^2=19,943$; $p=.000$). Bij de combinorm is een significante stijging zichtbaar van 10,4% ten opzichte van 2011. Daarnaast ligt de gemeente Horst aan de Maas ver boven het landelijk gemiddelde van 2012. Wanneer er gekeken wordt naar het geslacht en de combinorm lijkt er een verschil zichtbaar. Dit is echter niet significant ($p=.089$). Naast het verschil in geslacht is er ook gekeken naar eventuele verschillen binnen de gezinssituaties van kinderen. Bij zowel de NNGB ($p=.975$), fitnorm ($p=.330$) en combinorm ($p=.189$) zijn geen significante verschillen zichtbaar.

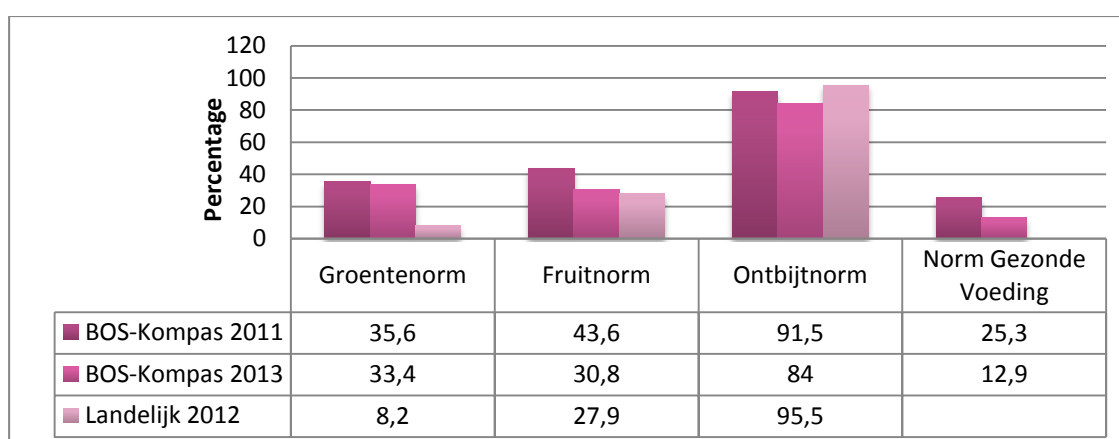
Figuur 4.2: Het voldoen aan de beweegnormen (NNGB, fitnorm en combinorm) van kinderen in de leeftijdscategorie van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

4.2 RESULTATEN EETGEDRAG

De tweede empirische deelvraag gaat in op het eetgedrag van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas en luidt als volgt: “Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het eetgedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”

4.2.1 VOEDINGSNORMEN

Uit onderstaand figuur valt op te maken dat er een significante daling is van het percentage kinderen dat voldoet aan de fruitnorm. In 2011 voldeed 43,6% aan deze norm en in 2013 voldeed 30,8%. Tevens is te zien dat er in vergelijking met 2011 een verschil lijkt in het aantal kinderen dat aan de groentenorm voldoet. Dit is niet significant. Het percentage kinderen dat aan de ontbijtnorm voldoet is gedaald ten opzichte van voorgaande jaren. In het jaar 2013 voldoet 84% van de kinderen binnen de gemeente aan de ontbijtnorm. Dit is een significante daling van 7,5% ten opzichte van twee jaar daarvoor, toen voldeed 91,5% van de kinderen aan de ontbijtnorm. In de gemeente Horst aan de Maas voldoet 12,9% van de kinderen van acht tot en met twaalf jaar aan de Norm Gezonde Voeding. Dit zijn 89 kinderen. In 2011 voldeed nog 25,3% van de kinderen aan deze norm. Dit is een significante daling van 12,4%.

Figuur 4.3: Norm Gezonde Voeding: het voldoen aan de ontbijtnorm, groentenorm en fruitnorm van kinderen in de leeftijdscategorie van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

In totaal voldoet 29,7% van de jongens aan de groentenorm tegenover 37,6% van de meisjes. Dit is een significant verschil ($\chi^2=4,783$; $p=.029$). Bij de fruitnorm lijkt er een verschil zichtbaar tussen meisjes en jongens, dit is echter niet significant ($p=.083$). Ook bij de ontbijtnorm lijkt er een verschil zichtbaar tussen jongens en meisjes. Dit is tevens niet significant ($p=.183$). Er is een significant verschil zichtbaar tussen het aantal jongens en meisjes dat aan de Norm Gezonde Voeding voldoet. Van de meisjes voldoet 15,6% en van de jongens 10,5% ($\chi^2=3,907$; $p=.048$). Wanneer er wordt gekeken naar de gezinssituatie en het wel of niet voldoen aan de groentenorm, valt het op dat er een significant verschil is ($\chi^2=5,322$; $p=.021$). Kinderen uit een eenoudergezin voldoen minder aan de groentenorm (24,8%) dan kinderen die bij twee verzorgers wonen (35,9%). Bij de fruitnorm lijkt er een verschil zichtbaar per gezinssituatie. Dit is niet significant ($p=.889$). Bij de ontbijtnorm is wel een significant verschil zichtbaar tussen beide gezinssituaties ($\chi^2=5,153$; $p=.023$). Van de kinderen uit een eenoudergezin voldoet 78,6% aan de ontbijtnorm. Bij de kinderen uit een tweeoudergezin is dit 86,8%.

4.2.2 BODY MASS INDEX (BMI)

Het percentage overgewicht in de gemeente Horst aan de Maas bij de kinderen van acht tot en met twaalf jaar is 15,1%. Daarbij komt dat 3,6% ernstig overgewicht heeft. Hierbij gaat het om dertien jongens en twaalf meisjes. Het aantal kinderen met een gezond gewicht is in Horst aan de Maas 76,4%. 2,8% van de kinderen van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente heeft ondergewicht. In Horst aan de Maas heeft 78,4% van de jongens tussen de acht en twaalf jaar gezond gewicht. Van de meisjes is dit 75,3%. Er lijkt een verschil te zijn tussen 2011 en 2013 wat betreft het aantal jongens met overgewicht. Hetzelfde geldt voor de meisjes. Ook lijken er verschillen te zijn bij het aantal jongens en meisjes met ernstig overgewicht in 2011 en 2013. Er lijken verschillen te zijn in lichaamsgewicht tussen jongens en meisjes, maar dit is niet significant ($p=.603$). Daarnaast is er gekeken naar eventuele verschillen bij eenoudergezinnen en ouderparen. Hier zijn geen significante verschillen zichtbaar ($p=.815$).

Tabel 4.3: Body Mass Index van jongens en meisjes in de leeftijdscategorie van 8 t/m 12 jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

	Geslacht	Ondergewicht	Gezond gewicht	Overgewicht	Ernstig Overgewicht
BOS Kompas 2011	Jongens	5,2 (0,4 ernstig)	80,5	11,5	2,8
	Meisjes	5,2 (1,3 ernstig)	72,4	19,7	2,7
BOS Kompas 2013	Jongens	1,7 (0,6 ernstig)	78,4	14,9	3,8
	Meisjes	3,8 (1,2 ernstig)	75,3	15,6	3,5

4.3 RESULTATEN BEWEEGGEDRAG

De derde empirische deelvraag gaat in op het beweeggedrag van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas en luidt als volgt: “Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het beweeggedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”

4.3.1 SEDENTAIR GEDRAG

Om aan te tonen of de kinderen binnen de gemeente Horst aan de Maas sedentair gedrag vertonen wordt er gekeken naar de norm voor sedentair gedrag voor kinderen van vier tot elf jaar. In totaal vertoont 26,1% sedentair gedrag. Het gaat hierbij om 179 kinderen. Er lijkt een verschil zichtbaar in sedentair gedrag tussen jongens en meisjes. Dit is echter niet significant ($p=.216$). Deze cijfers kunnen niet vergeleken worden met 2011 omdat deze cijfers niet bekend zijn.

Het sedentair gedrag hangt samen met het actieve gedrag van kinderen. Er is een significant verschil gevonden tussen de kinderen die (bijna) nooit of één keer per week buitenspelen en de kinderen die (bijna) elke dag buitenspelen ($\chi^2=23,795$; $p=.001$). 58,8% van de kinderen die (bijna) nooit buitenspelen vertoont sedentair gedrag. Bij de kinderen die één keer per week buitenspelen is dit percentage nog hoger, namelijk 62,5%. Van de kinderen die zes dagen per week buitenspelen vertoont 20% sedentair gedrag. Bij het aantal kinderen dat elke dag buiten speelt is dit percentage hoger, namelijk 24,6%.

4.3.2 VERVOER EN REISTIID NAAR SCHOOL

Om het beweeggedrag van de kinderen in beeld te krijgen is er gekeken hoe de kinderen naar school gaan. De meerderheid van de kinderen (51,4%) geeft aan zelf naar school te fietsen. Daarnaast loopt een groot deel zelf naar school (40,3%). Maar een klein deel van de kinderen (4,9%) heeft aangegeven naar school gebracht te worden. In 2011 fietste 50% zelf naar school en ging 42,8% te voet naar school. In vergelijking met 2011 zijn er geen significante verschillen. Naast het vervoer naar school is het ook van belang om te kijken hoelang de kinderen er over doen om op school te komen. Uit het onderzoek blijkt dat veel kinderen dicht bij school wonen. Van alle kinderen heeft 33,6% aangegeven er een tot vijf minuten over te doen om op school te komen. Daarnaast gaf 32,8% aan dat ze er zes tot tien minuten over doen om op school te komen per dag. Een klein deel van de kinderen (14,4%) doet er elf tot vijftien minuten over. In 2011 gaf 94% van de kinderen aan er niet langer dan vijftien minuten over te doen om op school te komen. In het huidige onderzoek blijkt dat 80,8% er niet langer dan vijftien minuten over doet. Dit verschil is hierdoor significant.

4.3.3 BUITENSPELEN

In de gemeente Horst aan de Maas speelt 24,3% van de kinderen van acht tot en met twaalf jaar elke dag buiten. Daarna volgt zes keer per week (18,9%), drie keer per week (15,6%), vier keer per week (15,1%) en vijf keer per week (10,3%). Er is maar een kleine groep die aangeeft nooit buiten te spelen, namelijk 2,5% (17 kinderen). Dit geldt ook voor het één keer per week buitenspelen (2,3%). 7,3% van de kinderen speelt twee keer per week buiten.

Op de dagen dat de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas buitenspelen, is dit bij een groot deel (42,2%) ongeveer één uur per dag. Hierna volgt twee uur per dag met 24,6%. Dicht in de buurt zit het aantal kinderen dat zegt minder dan een half uur per dag buiten te spelen (22,9%). De groep kinderen die aangeeft ongeveer drie uur per dag buiten te spelen bevat 46 kinderen (6,7%).

Wanneer men kijkt naar de frequentie van buitenspelen en de verhouding hiervan tot het geslacht, zijn er geen significante verschillen zichtbaar ($p=.338$). Naast de frequentie waarmee kinderen buitenspelen, kan men ook kijken naar de duur van het buitenspelen. Er geven meer meisjes aan dat zij minder dan een half uur per dag buitenspelen (28,7%). Bij de jongens ligt dit percentage lager, namelijk 18,7%. Ook bij de antwoordmogelijkheid 'ongeveer een uur per dag' zijn er net wat meer meisjes (45,2%) als jongens (42,5%). 30,6% van de jongens geeft aan ongeveer twee uur per dag buiten te spelen. Dit is bij de meisjes 20,6%. Ook geven er meer jongens (8,3%) dan meisjes (5,7%) aan ongeveer drie uur per dag buiten te spelen. De verschillen tussen jongens en meisjes bij de duur van het buitenspelen zijn significant ($\chi^2=15,282$; $p=.002$).

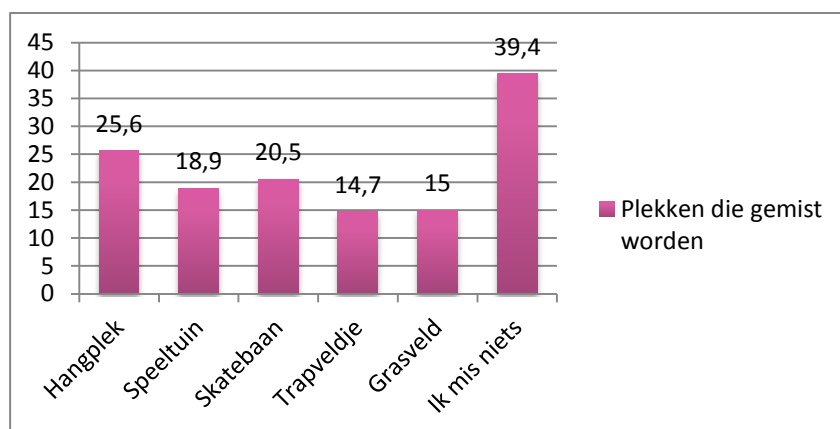
In het onderzoek van 2011 zijn geen resultaten over buitenspelen beschreven. Om deze reden kan er geen vergelijking worden gemaakt met 2013.

4.4 RESULTATEN LEEFOMGEVING

De vierde empirische deelvraag gaat in op de leefomgeving van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas en luidt als volgt: *“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de leefomgeving van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”*

4.4.1 GEMISTE SPEELPLEKKEN

Wanneer er wordt gekeken naar de plekken die door de kinderen worden gemist in hun omgeving, zijn vooral een hangplek (25,6%), een speeltuin (18,9%) en een skatebaan (20,5%) gewenst. Hierna zouden een grasveld (15%) en een trapveldje (14,7%) in de smaak vallen. 39,4% van de ondervraagden geeft aan niets te missen in zijn of haar buurt. Deze cijfers zijn zichtbaar in figuur 4.4.

Figuur 4.4: Plekken die gemist worden door kinderen in de leeftijdscategorie van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

In 2011 werden een hangplek (29%), een skatebaan (26%), een speeltuin (22%) en een trapveldje (20%) ook het meest gemist. Daarnaast gaf in 2011 ook de meerderheid van de kinderen aan niets te missen in hun buurt (37%). In vergelijking met 2011 lijken er verschillen zichtbaar, deze zijn echter niet significant.

4.4.2 KINDEREN EN HUN BUURT

48,9% geeft aan dat er genoeg activiteiten voor kinderen worden georganiseerd in de buurt. Echter, ook 35,8% is van mening dat er te weinig activiteiten voor hen worden georganiseerd. 11,1% zegt dat er veel activiteiten worden georganiseerd. 9,8% van de ondervraagden neemt na schooltijd deel aan de Padxpress. Het gaat hierbij om 67 kinderen. In 2011 is er niet gekeken naar de deelname aan de Padxpress, deze cijfers kunnen daarom niet worden vergeleken. De kinderen in de gemeente Horst aan de Maas geven hun buurt gemiddeld een 8,0. In 2011 beoordeelden zij hun buurt met gemiddeld een 7,9.

4.4.3 VEILIGHEID

In het onderzoek is er gevraagd of kinderen zich veilig voelen wanneer zij buitenspelen. 62,6% gaf aan dat dit zo was. Daar staat wel tegenover dat 31,7% van de ondervraagden aangaf zich soms niet veilig te voelen, en 1,6% voelt zich nooit veilig tijdens het buitenspelen. Opvallend is dat van de kinderen die aangeven zich nooit veilig te voelen wanneer zij buitenspelen, 9,1% nooit buiten speelt. Van de kinderen die aangeven zich altijd veilig te voelen speelt maar 2,1% nooit buiten. Dit is een significant verschil ($\chi^2=24,435$; $p=.041$). Hetzelfde verschil is te

zien bij de kinderen die één keer per week buitenspelen. 18,2% van hen geeft aan zich nooit veilig te voelen tijdens het buitenspelen, terwijl dit bij de kinderen die zich altijd veilig voelen maar 1,9% is. Wat opvalt, is dat het percentage kinderen dat elke dag buiten speelt en zich ook altijd veilig voelt, bijna gelijk is aan het percentage kinderen dat elke dag buiten speelt maar aangeeft zich nooit veilig te voelen (respectievelijk 27,4% en 27,3%). Bij kinderen die aangeven zich soms niet veilig te voelen is dit 21,1%. Al deze verschillen zijn significant ($\chi^2=24,435$; $p=.041$). De cijfers wat betreft de mate van een veilig gevoel tijdens het buitenspelen kunnen niet worden vergeleken met 2011 omdat hierover geen cijfers beschikbaar zijn.

4.5 RESULTATEN ZELFBEELD

De vierde empirische deelvraag gaat in op het zelfbeeld van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas en luidt als volgt: *“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”*

4.5.1 PESTGEDRAG

In onderstaande tabellen is te zien dat het pestgedrag van de kinderen op een positieve manier is veranderd de afgelopen twee jaar. Namelijk omdat het aantal kinderen dat nooit is gepest in de afgelopen drie maanden is met 8% gestegen. Er is hierbij sprake van een significante stijging. Ook is er een significante daling van 7,7% van het aantal kinderen dat aangeeft minder dan twee keer per maand mee te doen aan het pesten van een andere leerling. In 2011 was dit 13,4% en in 2013 nog maar 5,7%. Ook het aantal kinderen dat meerdere keren per week leerlingen op school pest is significant afgenomen, van 6,4% in 2011 naar 0% in 2013.

Tabel 4.4: Pestgedrag in de afgelopen drie maanden van kinderen in de leeftijdscategorie van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2011 (in procenten)

	Nooit	Minder dan 2 keer per maand	2 of 3 keer per maand	Ongeveer 1 keer per week	Meerdere keren per week
Heeft meegedaan aan het pesten van een andere leerling	69,3	13,4	6,4	4,5	6,4
Is ergens anders dan op school gepest	77,2	10,4	5,2	3,2	4,1
Is op school gepest	83,4	11,6	2,5	1,6	0,9

Tabel 4.5: Pestgedrag in de afgelopen drie maanden van kinderen in de leeftijdscategorie van acht tot en met twaalf jaar in de gemeente Horst aan de Maas, 2013 (in procenten)

	Nooit	Minder dan 2 keer per maand	2 of 3 keer per maand	Ongeveer 1 keer per week	Meerdere ke- ren per week
Heeft meegedaan aan het pesten van een andere leerling	87,3	5,7	0,9	1,2	0
Is ergens anders dan op school gepest	80,3	8,6	2,3	2,3	1,6
Is op school ge- pest	77,3	10,5	3,6	1,5	2,3

Wanneer er wordt gekeken naar de woonsituatie van de kinderen en naar de vraag of zij gepest worden, valt het op dat de kinderen die bij één verzorger wonen meer worden gepest op school. Van de kinderen die bij twee verzorgers wonen wordt 2% meerdere keren per week gepest op school. Bij de kinderen die bij één verzorger wonen is dit 4,5%. Dit is een significant verschil ($\chi^2=10,731$; $p=.030$). Daarnaast is het percentage kinderen dat minder dan twee keer per maand op school wordt gepest, significant hoger bij de alleenstaande verzorger dan bij twee verzorgers, namelijk 18% ten opzichte van 9,6% ($\chi^2=10,731$; $p=.030$).

Wanneer men kijkt naar het verband tussen het geslacht van de ondervraagden en het feit of zij wel eens via internet worden bedreigd of gedwongen om dingen te doen, vallen er twee dingen op. Ten eerste worden er ruim twee keer zoveel meisjes (2,7%) als jongens (1,2%) minder dan twee keer per maand via internet bedreigd of gedwongen om dingen te doen. Het gaat hierbij om negen meisjes en vier jongens. Daarnaast valt op dat de kinderen die aangeven ongeveer één keer per week via internet te worden bedreigd of gedwongen om dingen te doen, alleen maar jongens zijn. Het gaat hierbij om vijf jongens. Deze verschillen zijn significant ($\chi^2=9,955$; $p=.041$).

5 CONCLUSIE

In hoofdstuk vijf van deze scriptie wordt de conclusie behandeld. Binnen de conclusie wordt er antwoord gegeven op de empirische deelvragen. Dit zal gebeuren via het vorige hoofdstuk 'Resultaten'. Het hoofdstuk is ingedeeld aan de hand van de empirische deelvragen.

5.1 SPORTPARTICIPATIE

“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot sportparticipatie van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”

Wanneer men kijkt naar de cijfers wat betreft de sportdeelname en sportlidmaatschap binnen de gemeente Horst aan de Maas, kunnen er geen verschillen worden aangetoond. Wel laten de cijfers zien dat de gemeente ver boven het landelijk gemiddelde uitkomt. Wat opvalt, is dat de cijfers van de deelname aan competitie/training drastisch gedaald zijn in vergelijking met 2011. Een klein deel van de kinderen geeft aan het afgelopen jaar niet te hebben gesport. De meerderheid geeft als reden niet te weten welke sport ze leuk vinden. De drie meest beoefende sporten zijn tevens de drie meest voorkomende hoofdsporten, namelijk: voetbal, volleybal en danssport. Dit is in vergelijking met 2011 hetzelfde gebleven. Een groot deel van de kinderen geeft aan lid te zijn van een sportvereniging. Daarnaast zijn de scouting/jongeren gilde/Jong Nederland en zang-, muziek-, en toneelverenigingen populair. In vergelijking met 2011 kan hierbij geen verschil worden aangetoond. De meerderheid van de kinderen geeft aan deel te nemen aan extra sportactiviteiten die door school worden georganiseerd. Wanneer er gekeken wordt naar de beweegnormen valt het op dat de NGGB, fitnorm en combi-norm allemaal zijn gestegen ten opzichte van 2011. Aan de NNGB en Fitnorm voldoen meer jongens dan meisjes.

5.2 EETGEDRAG

“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het eetgedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”

Binnen de gemeente Horst aan de Maas is een grote daling te zien van het aantal kinderen dat voldoet aan de ontbijtnorm, fruitnorm en Norm Gezonde Voeding in vergelijking met 2011. Wanneer er werd gekeken naar de verschillen in geslacht, kwam naar voren dat meisjes meer voldoen aan de groentenorm en de Norm Gezonde Voeding dan jongens. Wat tevens opvalt, is dat kinderen binnen een eenoudergezin minder voldoen aan de groentenorm en de ontbijtnorm. In vergelijking met 2011 kunnen er geen verschillen worden aangetoond wat betreft de verschillende BMI-categorieën. Ook kunnen er geen verschillen worden aangetoond tussen de variabelen geslacht en gezinssituatie en de BMI-categorieën.

5.3 BEWEEGGEDRAG

“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het beweeggedrag van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”

Uit het onderzoek blijkt dat iets meer dan een kwart van de kinderen van acht tot en met twaalf jaar binnen de gemeente Horst aan de Maas sedentair gedrag vertoont. Kinderen die weinig buiten spelen vertonen meer sedentair gedrag dan kinderen die bijna elke dag buiten spelen. Deze cijfers kunnen niet vergeleken worden met 2011. De meerderheid van de kinderen fietst zelf naar school, daarnaast loopt een groot deel naar school. In vergelijking met 2011 kan er geen verschil worden aangetoond. Een groot deel van de kinderen doet er één tot vijf of zes tot tien minuten over om op school te komen. Een klein deel doet er elf tot vijftien minuten over.

In vergelijking met 2011 is er een daling van het aantal kinderen dat er niet langer dan vijftien minuten over doet om op school te komen. Binnen de gemeente speelt ongeveer een kwart van alle kinderen elke dag buiten. Een klein aantal kinderen heeft aangegeven nooit buiten te spelen. Op de dagen dat de kinderen buiten spelen, doet iets minder dan de helft dit ongeveer één uur per dag. Een kwart van de kinderen speelt twee uur per dag buiten. Er spelen meer meisjes dan jongens een half uur of een uur buiten. Wanneer het gaat om twee of drie uur buitenspelen, scoren de jongens hoger. In het onderzoek van 2011 worden geen resultaten beschreven over de frequentie en de duur waarmee kinderen buitenspelen.

5.4 LEEFOMGEVING

“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot de leefomgeving van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”

De kinderen uit de gemeente Horst aan de Maas hebben aangegeven vooral een hangplek te missen in hun buurt. Daarnaast volgt een speeltuin, skatebaan, grasveld en een trapveldje. Iets minder dan de helft van de kinderen binnen de gemeente heeft aangegeven niets te missen. Wanneer er gekeken wordt naar 2011, kunnen er geen verschillen worden aangetoond. Ongeveer de helft van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas geeft aan dat er genoeg activiteiten voor kinderen worden georganiseerd in hun buurt. Echter, een groot deel is van mening dat er te weinig activiteiten voor hen worden georganiseerd. Een tiende van alle ondervraagde kinderen neemt na schooltijd deel aan de Padxpress. Dit getal kan niet worden vergeleken met 2011 omdat deze cijfers niet beschikbaar zijn. Kinderen gaven hun buurt gemiddeld een 8,0. In 2011 werd de buurt beoordeeld met een 7,9. Ongeveer twee derde deel van de ondervraagden gaf aan zich altijd veilig te voelen tijdens het buitenspelen. Daar staat tegenover dat ongeveer een derde deel zich soms niet veilig voelt. Kinderen die zich veilig voelen tijdens het buitenspelen, spelen ook daadwerkelijk meer buiten. Opvallend is dat het aantal kinderen dat elke dag buiten speelt en zich dan veilig voelt, even groot is als het aantal kinderen dat elke dag buiten speelt en aangeeft zich dan nooit veilig te voelen.

5.5 ZELFBEELD

“Wat is de feitelijke situatie met betrekking tot het zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas in 2013 in vergelijking met 2011?”

In vergelijking met 2011 is het pestgedrag van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas positief veranderd. Het aantal kinderen dat nooit is gepest in de afgelopen drie maanden is gestegen. Ook is het aantal kinderen dat meedoet aan pesten ten opzichte van 2011 afgenomen. Wat opvalt, is dat kinderen die bij één verzorger wonen, meer gepest worden op school. Daarbij komt dat er ruim twee keer zoveel meisjes als jongens minder dan twee keer per maand via internet worden bedreigd of gedwongen om dingen te doen. De kinderen die aangeven ongeveer één keer per week via internet te worden bedreigd of gedwongen om dingen te doen zijn alleen jongens.

6 DISCUSSIE

In hoofdstuk zes staat de discussie centraal. In de discussie worden de verschillen en overeenkomsten tussen het theoretisch kader en de resultaten geanalyseerd. Wanneer de resultaten niet in lijn liggen met het theoretisch kader, worden hier mogelijke verklaringen voor gegeven. Daarnaast zullen de begrenzingen van het onderzoek aan bod komen en worden er suggesties voor vervolgonderzoek gegeven. Ook wordt er behandeld wat de praktische relevantie van het onderzoek is.

1. Tevens wordt in dit hoofdstuk de eerste analytische deelvraag beantwoordt, deze luidt als volgt:
“Welke verschillen zijn er zichtbaar tussen de theorie en de feitelijke waargenomen situatie met betrekking tot sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld van kinderen uit groep zes en acht van de basisschool in de gemeente Horst aan de Maas, en wat zijn de veranderingen in vergelijking met 2011?”

Ten eerste wordt de theorie over sportparticipatie vergeleken met de situatie in de gemeente Horst aan de Maas. Wat opvalt, is dat de sportdeelname en het sportlidmaatschap van de kinderen van acht tot en met twaalf jaar hoger ligt dan de landelijke cijfers.

Een ander onderdeel van sportparticipatie is het deelnemen aan competities en trainingen. In vergelijking met het theoretisch kader is te zien dat de cijfers van de gemeente Horst aan de Maas lager liggen dan het landelijk gemiddelde. Ook in vergelijking met twee jaar geleden zijn de cijfers drastisch gedaald. Dit kan worden verklaard door het meetinstrument dat is gebruikt. In het huidige onderzoek is deze variabele bepaald door te onderzoeken hoeveel kinderen deelnamen aan trainingen én competities. Het is onduidelijk hoe dit in het onderzoek van 2011 is berekend. De onderzoekers veronderstellen dat er toen is onderzocht hoeveel kinderen deelnamen aan trainingen of competities. Dit kan de grote daling van het aantal kinderen dat deelneemt aan competitie/trainingen verklaren.

Kinderen die niet sporten, geven hier verschillende redenen voor. In het theoretisch kader zijn de voornaamste redenen om niet te sporten beschreven. Hieruit kwam naar voren dat sporten te veel tijd kost, dat kinderen zichzelf niet sportief vinden, dat ze in hun eentje sporten niet leuk vinden of dat zij niemand hebben om mee te sporten. Dit wijkt af van de resultaten die in het huidige onderzoek naar voren zijn gekomen. De kinderen in de gemeente Horst aan de Maas die niet sporten geven namelijk als belangrijkste reden op dat zij niet weten welke sport zij leuk vinden, dat ze geen tijd hebben om te sporten en dat andere hobby's voorrang hebben op het sporten. Een verklaring hiervoor is dat de cijfers die in het theoretisch kader zichtbaar zijn, gebaseerd zijn op vijftien tot negentien jarigen. In het huidige onderzoek was de doelgroep acht tot en met twaalf jarigen. Er was geen theorie beschikbaar voor deze doelgroep en om deze reden is er een bredere leeftijdscategorie beschreven. Kinderen in de leeftijdsgroep van vijftien tot negentien zie je vaker stoppen met een sport omdat andere interesses voor hen voorrang hebben.

In de gemeente Horst aan de Maas zijn voetbal, volleybal en danssport de meest beoefende sporten. Dit wijkt af van de cijfers die getoond zijn in het theoretisch kader. Landelijk zijn de meest populaire sporten onder kinderen van zes tot en met elf jaar namelijk zwemsport, voetbal en gymnastiek/turnen. Dit verschil kan worden verklaard door het sportaanbod in de gemeente. Er zijn in totaal veertien voetbalverenigingen, acht volleybalverenigingen en drie dansscholen.

Nu de overeenkomsten en verschillen tussen de theorie en de praktijk over sportparticipatie zijn beschreven, kan hetzelfde worden gedaan over het eetgedrag. Dit gedrag kan in kaart worden gebracht met de voedingsnormen. In de gemeente Horst aan de Maas is het percentage kinderen dat voldoet aan de groentenorm veel hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit kan komen door de vraagstelling die is gebruikt in het meetinstrument bij het huidige onderzoek. Er is gevraagd hoeveel opscheplepels groente zij per dag eten. Kinderen kunnen opscheplepels verwarren met een normale lepel. Ook is het voor hen moeilijk in te schatten, vooral als zij zelf hun groente niet opscheppen. Bij de landelijke cijfers is er specifiek gemeten. Niet alleen met opscheplepels,

maar ook het aantal gram groente per dag. Ook de fruitnorm ligt iets hoger dan het landelijk gemiddelde, maar is de afgelopen twee jaar enorm gedaald. Een verklaring hiervoor zou de aangepaste vraagstelling van het meetinstrument kunnen zijn. In het huidige onderzoek is er specifiek gevraagd hoeveel stukken fruit de kinderen eten op de dagen dat zij fruit eten. In het voorgaand onderzoek is dit niet gebeurd. Het aantal kinderen dat voldoet aan de ontbijtnorm ligt onder het landelijk gemiddelde en is de afgelopen twee jaar flink gedaald. De sportconsulenten gaven zelf aan dat er de afgelopen twee jaar weinig aandacht aan voeding is besteed tijdens interventies voor de doelgroep. Dit kan verklaren waarom het aantal kinderen dat aan de ontbijtnorm voldoet de afgelopen twee jaar is gedaald.

Over de norm gezonde voeding zijn geen landelijke cijfers bekend. Wel is te zien in de resultaten dat het aantal kinderen dat aan deze norm voldoet flink is gedaald ten opzichte van 2011. Dit is een logisch gevolg van de daling van het percentage kinderen per voedingsnorm.

De dalingen van de voedingsnormen ten opzichte van 2011 zouden ook te verklaren kunnen zijn door het aantal voedingsinterventies, uitgevoerd op basisscholen. Er zijn scholen die niet deelnemen aan interventies die worden aangeboden door de GGD of niets weten over de interventies. Dit kan komen door de link tussen de GGD en de basisscholen. De GGD is verantwoordelijk voor het uitvoeren van interventies gericht op voeding op de scholen. Wellicht staat de GGD te ver van de scholen af en weten sommige scholen om deze reden niets over de interventie of zien zij het nut er niet van in.

Nu het eetgedrag van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas is behandeld, kan hetzelfde worden gedaan voor het beweeggedrag. In het theoretisch kader is te zien dat 57% van de Nederlandse kinderen van vier tot elf jaar voldoet aan de norm voor sedentair gedrag. In de gemeente Horst aan de Maas is dit 26,1%. Een logische verklaring hiervoor is het feit dat de sportdeelname in de gemeente Horst aan de Maas hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Hierdoor hebben de kinderen in de gemeente minder tijd om sedentair gedrag in hun vrije tijd te vertonen. Hetzelfde effect wordt namelijk zichtbaar wanneer er een verband wordt gelegd tussen sedentair gedrag en buitenspelen. In de gemeente Horst aan de Maas bleek dat kinderen die vaker buitenspelen, minder sedentair gedrag vertonen.

Onder het beweeggedrag valt ook het vervoer naar school en de duur hiervan. Landelijk fietst 46% van de kinderen onder de twaalf jaar die minder dan vijf kilometer moeten afleggen, zelf naar school. In de gemeente Horst aan de Maas was dit 51,4%. Dit verschil kan te verklaren zijn doordat bij de landelijke cijfers onderscheid is gemaakt tussen de kinderen die minder dan vijf kilometer naar school moeten afleggen, en de kinderen die meer dan vijf kilometer moeten afleggen. Bij het huidige onderzoek is dit niet gedaan. Landelijke cijfers laten zien dat ruim een derde van kinderen onder de twaalf jaar zelf naar school loopt. In de gemeente Horst aan de Maas ligt dit percentage hoger.

Uit het theoretisch kader blijkt dat jongens vaker buitenspelen dan meisjes. In huidig onderzoek komt naar voren dat dit binnen de steekproef wordt bevestigd, maar dit kan niet over de gehele populatie worden gezegd. Wat wel voor de hele populatie geldt, is dat jongens over het algemeen langer buitenspelen dan meisjes.

Volgens het theoretisch kader hangt buitenspelen samen met de mate van een veilig gevoel. Wanneer kinderen zich veilig voelen, spelen zij meer buiten. Dit wordt bevestigd in de resultaten van dit onderzoek. Hierin komt naar voren dat kinderen die aangeven zich altijd veilig voelen, vaker buitenspelen dan kinderen die zich soms niet of nooit veilig voelen. Een opvallend resultaat is dat het percentage kinderen dat elke dag buiten speelt en zich dan altijd veilig voelt even groot is als het percentage kinderen dat elke dag buiten speelt en zich dan nooit veilig voelt. Een verklaring hiervoor kan zijn dat veiligheid wellicht geen gespreksonderwerp is tussen ouders en hun kinderen. Om deze reden kan het zijn dat kinderen die zich misschien niet altijd veilig voelen, toch buiten gaan (of moeten) spelen.

Het laatste onderdeel wat aan bod komt is het zelfbeeld van de kinderen, wat vooral uit het pestgedrag bestaat. In de theorie is beschreven dat 16% van de kinderen van negen tot en met elf jaar in Nederland regelmatig gepest wordt op school. In huidig onderzoek werd 17,6% op school gepest. Dit zijn de percentages van de

verschillende antwoordmogelijkheden bij elkaar opgeteld. Binnen dit percentage vallen dus kinderen die minder dan twee keer per maand worden gepest, maar ook kinderen die meerdere keren per week worden gepest. Deze percentages zijn moeilijk met elkaar te vergelijken omdat de theorie beschrijft dat 14,8% 'regelmatig' wordt gepest. Het wordt echter niet duidelijk wat er onder regelmatig wordt verstaan.

Uit onderzoek van de Open Universiteit Nederland (2006) blijkt dat meisjes significant meer dan jongens via internet worden gepest. Hetzelfde kwam naar voren in huidig onderzoek. Er worden ruim twee keer zoveel meisjes als jongens minder dan twee keer per maand via internet bedreigd of gedwongen om dingen te doen. Tevens bestaat in het huidige onderzoek de groep die aangeeft ongeveer één keer per week via internet te worden bedreigd of gedwongen om dingen te doen, alleen maar uit jongens. Dit bleek bij het onderzoek van de Open Universiteit Nederland (2006) ook zo te zijn. Bij het antwoordmogelijkheid 'een keer per week of meer' lag het aantal jongens juist hoger.

Nu de theoretische relevantie is behandeld, kan de praktische relevantie worden beschreven. Dit houdt in dat er wordt gekeken of de doelstelling van dit onderzoek is behaald en wat de stageorganisatie hier mee kan.

De doelstelling van dit onderzoek luidt als volgt: *"Op 1 februari 2014 zijn er aanbevelingen voor de Gemeente Horst aan de Maas die gericht zijn op de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de burgers en opgenomen kunnen worden in het lokale sport- en gezondheidsbeleid, naar aanleiding van een kwantitatief onderzoek op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld welke wordt gehouden onder de groepen zes en acht van maximaal twintig basisscholen in de Gemeente Horst aan de Maas."*

In hoofdstuk zeven worden er aanbevelingen gegeven, gericht op de conclusies van huidig onderzoek. Het is van belang dat de gemeente Horst aan de Maas deze aanbevelingen zou kunnen implementeren in het huidige sport en gezondheidsbeleid. Voor de gemeente was het van belang dat de aanbevelingen zich richten op zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de burgers. De gemeente heeft in 2011 de Visie Leefbaarheid en Zelfredzaamheid vastgesteld. Hiermee wil de gemeente tot een andere verhouding komen tussen overheid en burger. Voor de burger houdt dit in dat hij zelf verantwoordelijk is voor zijn eigen sport- en beweeggedrag. De gemeente wil wel randvoorwaarden scheppen om deze eigen verantwoordelijkheid waar te maken. De opgestelde aanbevelingen in hoofdstuk zeven zijn, waar mogelijk, gericht op eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Uit de resultaten kunnen verschillende interventies als aanbevelingen worden gegeven. Dit is twee jaar geleden ook gedaan. Er heeft overleg plaatsgevonden met medewerkers van de gemeente Horst aan de Maas over de aanbevelingen, zodat zij aanbevelingen krijgen waarmee ze concrete acties kunnen uitvoeren. In dit gesprek is richting gegeven aan de soort aanbevelingen wat gewenst was. Hieruit kwam naar voren dat zij niet alleen interventies aanbevolen wilden krijgen, maar om ook aanbevelingen te geven die net een andere aard hadden. Geconcludeerd kan worden, dat de doelstelling van dit onderzoek is behaald.

Tijdens het uitvoeren van het onderzoek kwamen er een aantal praktische beperkingen naar voren. Allereerst bleek dat sommige basisscholen maar een beperkt aantal computers ter beschikking had. Voorafgaand aan het onderzoek is het aantal computers wel nagevraagd, dit klopte echter niet altijd. Een aantal scholen is daarom twee keer bezocht om de kinderen die de enquête nog niet ingevuld hadden, dit alsnog te laten doen. Hierdoor zijn de onderzoekers meer tijd kwijt geweest aan het bezoeken van de deelnemende scholen dan in eerste instantie gepland was. Daar kwam bij dat op een aantal scholen de internetverbinding niet optimaal werkte. Wanneer er teveel leerlingen tegelijk aan de enquête bezig waren, liep de enquête op sommige computers uit. Hierdoor zijn er een relatief klein aantal missing values ontstaan bij de dataverwerking in SPSS. Ondanks deze missing values konden er nog steeds uitspraken worden gedaan over de gehele populatie, omdat de steekproef ruim boven de gewenste steekproefgrootte zat. Een tweede mogelijke beperking was de weegschaal die gebruikt werd om de kinderen te wegen. Wanneer men hier een aantal keer op ging staan, gaf de weegschaal verschillende waarden. Desondanks is er gedurende het hele onderzoek gebruik gemaakt van dezelfde weegschaal. Alle kinderen hebben tijdens het wegen hun kleding aangehouden. Hierdoor is er waarschijnlijk een

hoger lichaamsgewicht gemeten. Hier is bewust voor gekozen om verschillende redenen. De kinderen kenden de onderzoekers niet, waardoor het lastig is om zich zomaar uit te kleden voor het weegmoment. Daarnaast was er de ruimte en de tijd niet voor om dit waar te maken. Na het meten en wegen, werd de enquête op een computer ingevuld. Hierbij was het de taak aan de kinderen om hun eigen gewicht en lengte in te vullen in de enquête. Dit werd soms fout gedaan, door de komma op een verkeerde plek te zetten. Hier is zoveel mogelijk op gecontroleerd en achteraf zijn de foute komma's of punten in SPSS gecorrigeerd.

De ruimte waar de kinderen de enquête invulde speelde ook een rol bij de betrouwbaarheid van het onderzoek. De kinderen die geconcentreerd en in stilte konden werken, stelden minder vragen en waren over het algemeen sneller klaar. Wanneer kinderen met een grotere groep in een aparte ruimte zaten, bijvoorbeeld de aula, viel het op dat zij veel overlegden, veel vragen hadden en langer bezig waren met de enquête. De onderzoekers hebben geprobeerd om er voor te zorgen dat de kinderen de enquête zo zelfstandig mogelijk invulden, door orde te scheppen en eventuele vragen individueel te beantwoorden.

Tijdens het onderzoek bleek dat de enquête voor de kinderen uit groep zes vaak aan de moeilijke kant was. Begrippen zoals 'verzorgers' en 'opscheplepels' werden door hen soms niet begrepen. Om deze reden zijn sommige vragen wellicht verkeerd geïnterpreteerd en onjuist ingevuld.

Tijdens de enquête konden de kinderen invullen of zij deelnamen aan competities of trainingen. De antwoorden konden ook allebei worden aangeklikt. In het onderzoek van twee jaar terug is hier ook naar gevraagd en daar kwam een hoog percentage uit. Het is voor de onderzoekers onduidelijk of er toen is gekeken naar de kinderen die trainen en daarbij ook competitie spelen, of naar het aantal kinderen dat een van de twee mogelijkheden heeft ingevuld. Om deze reden kunnen de cijfers niet met zekerheid met elkaar vergeleken worden. In het huidige onderzoek is er gekeken naar het aantal kinderen dat traint en daarbij aan competities deelneemt. Daarnaast is er ook gekeken naar het aantal kinderen dat traint, en het aantal kinderen dat aan competitie doet.

Wanneer de gemeente Horst aan de Maas in de toekomst het BOS-kompas wilt uitvoeren, is het van belang dat er nog eens kritisch naar de enquête wordt gekeken. Tijdens dit onderzoek zijn er een aantal verbeter suggesties aan het licht gekomen die nu worden toegelicht. Om de praktische beperkingen wat betreft de weegschaal aan te pakken, kan er in het vervolg gebruik worden gemaakt van gevalideerde meetinstrumenten van de GGD. Ook is het van belang om vooraf theorie te onderzoeken over het gewicht aan kleding wat eventueel verrekend moet worden. Wat betreft de enquête zijn er ook een aantal verbeter suggesties. Ten eerste werd door de kinderen bij het invullen van de lengte en het gewicht bij vraag drie en vier van het kopje 'algemeen', de komma soms op de verkeerde plaats gezet. Dit is later aangepast in SPSS. In het vervolg kan men kijken of het mogelijk is bij NetQ (waar de enquête gemaakt wordt) dat de komma automatisch op de juiste plaats wordt gezet. Een andere vraag waar nog goed naar moet worden gekeken, is vraag negen van het onderdeel algemeen. In deze vraag werd de kinderen gevraagd bij wie zij wonen. De kinderen begrijpen vaak niet wat er met verzorgers wordt bedoeld, en hebben niet door dat dit ook hun ouders kunnen zijn. Bij vraag tien konden kinderen invullen op welke school zij zaten, maar er ontbrak één school. De kinderen van de ontbrekende school hebben bij deze vraag allemaal een school aangeklikt die achteraf niet mee bleek te doen.

De eerste vraag van het onderdeel 'sporten' was niet duidelijk voor de deelnemende kinderen. Zij wisten niet zeker of ze alleen de sporten moesten aanklikken die zij nu beoefenden, of ook andere sporten die ze wel eens hadden gedaan. De omschrijving 'buiten school om geprobeerd, bijvoorbeeld een proefles (gym telt niet mee)' was te onduidelijk. Daarbij komt dat de eerste twee sportvragen niet ingedeeld waren op mate van lichamelijke intensiteit. Achteraf zou dit makkelijker zijn geweest, bij het bepalen van het percentage dat aan de NNGB en de fitnorm voldoet. Vraag drie van het onderdeel sporten bleek een onduidelijke vraagstelling te zijn. Er werd gevraagd naar de locatie waar zij het vaakst sporten, bijvoorbeeld bij een sportclub, naschoolse opvang of met vrienden, familie of kennissen. De vraagstelling was als volgt: 'De sport die je het vaakst doet, die doe je: (Je mag meerdere hokjes aankruisen)'. Een suggestie om deze vraag anders te stellen is: 'Waar doe je de sport die je het vaakst doet? (Je mag meerdere hokjes aankruisen)'. Vraag zes van het onderdeel sporten dient een optie te krijgen om meerdere hokjes aan te kruisen. Hier werd gevraagd door wie ze lid zijn geworden bij een vereni-

ging. Bij vraag acht werd er gevraagd op welke dagen van de week er werd gesport. Alle dagen van de week konden worden aangekruist. Achteraf bleek het makkelijker te zijn geweest voor de data-analyse wanneer er was gevraagd op hoeveel dagen van de week er werd gesport, inclusief gym.

Bij het onderdeel bewegen gaat de eerste vraag over het vervoersmiddel naar school. Hier kan maar een antwoord worden gekozen. Echter, sommige kinderen gaan niet altijd op dezelfde manier naar school. Soms worden zij gebracht met de auto en soms fietsen zij zelf. In het vervolg dient er dus de mogelijkheid te zijn om meerdere antwoorden aan te kruisen. De vraag daaropvolgend vraagt hoelang zij er over doen om op school te komen. Hier werd gevraagd om de heen- en terugweg bij elkaar op te tellen. Dit was voor veel kinderen onduidelijk. Ook kwam daar nog bij dat er kinderen zijn die tussen de middag naar huis gaan. Sommige hebben dit erbij geteld, anderen niet. Het is van belang dat er in het vervolg bij deze vraag één lijn wordt getrokken. Sommige onderdelen werden gevraagd door middel van een matrix-vraag, bijvoorbeeld bij vraag drie van het onderdeel 'televisie kijken en spelletjes spelen' en de laatste vraag van het onderdeel zelfbeeld. Kinderen gaven bij deze vragen vaak aan het niet te snappen. Dit kan in het vervolg dus beter in aparte vragen worden gesteld. Een laatste suggestie voor vervolgonderzoek is de volgorde van de antwoordmogelijkheden. Hierbij gaat het om de vragen waarbij er wordt gevraagd naar het aantal dagen of het aantal keer dat zij iets doen. In het huidige onderzoek was het eerste antwoordmogelijkheid '(Bijna) nooit'. Achteraf bleek dit onhandig te zijn bij de dataverwerking in SPSS. Het is handiger wanneer bijvoorbeeld het antwoord 'één dag per week', als eerste werd gevraagd. Dit antwoord mogelijkheid krijgt in SPSS dan de waarde '1'. Het antwoord 'twee dagen per week', krijgt de waarde '2', enzovoort. Bij een vervolg onderzoek kan het antwoord '(Bijna) nooit' dus beter als laatste worden geplaatst.

Aan de hand van het huidige onderzoek kunnen er suggesties voor vervolgonderzoek worden gegeven. Van opvallende resultaten kunnen de eventuele redenen hiervan worden onderzocht in een volgend onderzoek. Een voorbeeld hiervan is de daling van een aantal voedingsnormen. De redenen van deze daling kunnen op deze manier beter en uitgebreider in kaart worden gebracht. Hetzelfde kan worden gedaan voor de daling van het aantal kinderen dat aan de ontbijtnorm en de fruitnorm voldoet. Het valt op dat het percentage kinderen dat voldoet aan de ontbijtnorm in Horst aan de Maas kleiner is dan het landelijk gemiddelde.

De gemeente Horst aan de Maas heeft aangegeven het BOS-kompas te willen uitvoeren in samenwerking met zes andere gemeentes. Om dit op een valide en betrouwbare manier te doen is het van belang om de aanpassingen aan de enquête die hiervoor beschreven zijn in overweging te nemen en vervolgens de enquête op-nieuw te laten valideren.

Het feit dat een derde van de kinderen zich soms niet veilig voelt tijdens het buitenspelen, roept bepaalde vragen op. In het huidige onderzoek is niet gevraagd waarom kinderen zich niet veilig voelen. Het kan een gevolg zijn van de mate van verkeersveiligheid, maar ook de sociale veiligheid. Het is van belang om dit verder te onderzoeken, zodat er in een later stadium op ingespeeld kan worden.

7 AANBEVELINGEN

Nu het kwantitatieve onderzoek plaats heeft gevonden, kunnen er op basis van de bevindingen aanbevelingen worden gedaan aan de gemeente Horst aan de Maas. Dit staat ook beschreven in de doelstelling die aan het begin van het onderzoek is opgesteld.

De doelstelling luidt als volgt: *“Op 1 februari 2014 zijn er aanbevelingen voor de gemeente Horst aan de Maas die gericht zijn op de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de burgers en opgenomen kunnen worden in het lokale sport- en gezondheidsbeleid, naar aanleiding van een kwantitatief onderzoek op het gebied van sportparticipatie, eet- en beweeggedrag, leefomgeving en zelfbeeld welke wordt gehouden onder de groepen zes en acht van maximaal twintig basisscholen in de Gemeente Horst aan de Maas.”*

7.1 IN KAART BRENGEN SPORT- EN BEWEEGINTERVENTIES

Uit de conclusie blijkt dat het aantal kinderen dat aan de verschillende beweegnormen (NNGB, fitnorm, combi-norm) voldoet de afgelopen twee jaar flink is gestegen. Er wordt immers ook veel aandacht besteed door de afdeling Sport aan interventies op het gebied van sport en bewegen, zoals te lezen is in hoofdstuk één. Deze twee feiten hoeven echter geen direct verband met elkaar te hebben. Het is niet met zekerheid te zeggen dat de verhoging van het aantal kinderen dat aan de beweegnormen voldoet een direct gevolg is van de inzet van de gemeente op dit gebied. Het kan er zeker aan hebben bijgedragen, maar de mate waarin is onbekend. Uiteindelijk is het de eigen verantwoordelijkheid van burgers om er een gezonde leefstijl op na te houden. De gemeente schept hier uiteraard randvoorwaarden voor, en biedt de burgers de mogelijkheid om te sporten. In de sportnota van 2012-2016 staat beschreven dat de inzet van de gemeente op dit gebied in principe vraaggericht is. Het is mogelijk dat steeds meer burgers deze eigen verantwoordelijkheid nemen en er om deze reden minder vraag is naar interventies op het gebied van sport en bewegen.

De gemeente wordt geadviseerd om in ieder geval voldoende aandacht te blijven besteden aan sport- en beweeginterventies, maar door een kritische blik te werpen op deze interventies kan de gemeente achterhalen of de stijging van de beweegnormen een gevolg is van de hoeveelheid interventies die zij uitzetten of wellicht een gevolg is van de eigen verantwoordelijkheid van de burgers. Wanneer blijkt dat de interventies niet in grote mate hebben bijgedragen aan de stijging van het aantal kinderen dat aan de beweegnormen voldoet, kan worden overwogen om een stap terug te zetten als gemeente.

Om te voorkomen dat er onnodig te veel aandacht wordt besteed aan interventies gericht op sport en bewegen, is het voor de gemeente Horst aan de Maas interessant om in kaart te brengen hoeveel interventies er op dit gebied worden georganiseerd. Naar deze interventies dient kritisch gekeken te worden. Hoeveel interventies zijn er? Hoeveel tijd en geld kosten deze? Wat zijn de effecten van de interventies? Waarom voert men deze interventies uit? Dit zijn allemaal vragen die beantwoord kunnen worden.

Om in kaart te brengen of een interventie het gewenste effect heeft gehad kan men de situaties voor en na de interventie inzichtelijk maken (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2013). Dit noemt men ook wel een nulmeting en een één meting. De gemeente Horst aan de Maas kan een nulmeting uitvoeren door de gegevens van een eerder uitgevoerd BOS-kompas te analyseren. Dit was de situatie voor de interventie. Voor de één meting dient de situatie na de interventie in kaart te worden gebracht. Dit kan door het BOS-kompas in de toekomst weer uit te voeren. Het Loket Gezond Leven beschrijft een stappenplan voor gemeenten om interventies te evalueren. Het stappenplan kan gebruikt worden om een overzicht te krijgen van de verschillende aspecten van de interventies. Voorafgaand dient een medewerker van de afdeling Sport een evaluatieplan te maken en is het van belang om tijd en geld te reserveren en worden er taken verdeeld. Na het uitvoeren van een nulmeting en één meting worden de uitkomsten gerapporteerd en gecommuniceerd. Om af te sluiten moeten de verkregen resultaten gebruikt worden voor eventuele wijzigingen in het beleid, de doelstellingen of de uitvoering (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2013). Een evaluatie van interventies zorgt er te-

vens voor dat de gemeenteraad, het college en eventuele samenwerkingspartners geïnformeerd kunnen worden (RIVM, 2014). Het volledige stappenplan voor een bruikbare evaluatie van een interventie is te vinden in bijlage 10.

In een gesprek met de sportconsulenten bleek dat het gebied sport en bewegen vooral de taak was van de gemeente, en dat andere gebieden zoals voeding meer in handen liggen van de GGD. Dit is een logische oorzaak van de grote hoeveelheid interventies gericht op sport en bewegen.

Om overzichtelijk weer te geven, hoe deze aanbeveling precies in zijn werk gaat, is er opsomming gemaakt van de activiteiten die uitgevoerd moeten worden.

1. De afdeling sport dient een kritische blik te werpen op de huidige interventies, gericht op sport en bewegen. Hierbij dient er in ieder geval te worden gekeken naar de hoeveelheid interventies, gespendeerde tijd en geld, de effecten en de redenen van de interventies. Een overzichtelijke weergave per interventie is gewenst. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van het stappenplan van Loket Gezond Leven (bijlage 10).
2. Beoordelen binnen de afdeling Sport of er minder aandacht kan worden besteed aan het onderdeel sport en bewegen. Wanneer is gebleken dat er interventies zijn die niet het gewenste effect met zich meebrengen, kan worden overwogen om deze te beëindigen. Wanneer gewenst kan de verantwoordelijkheid voor een project bij de basisschool worden gelegd. Dit legt meteen een link met de sportnota 2012-2016. In deze nota wordt namelijk beschreven dat de gemeente vooral wil functioneren als aanjager van initiatieven, maar dat er wordt gestreefd naar een overname van de samenleving zelf, in dit geval het basisonderwijs (Gemeente Horst aan de Maas, 2011).

7.2 AANDACHT BESTEDEN AAN VOEDINGSINTERVENTIES

Uit de conclusie blijkt dat in de afgelopen twee jaar het aspect voeding ernstig achteruit is gegaan. Het percentage kinderen dat aan de groentenorm, fruitnorm en de norm gezonde voeding voldoet is in de afgelopen twee jaar flink gedaald. Om deze reden is er een aanbeveling opgesteld, gericht op het gebied van de voeding van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas in de leeftijdscategorie acht tot en met twaalf jaar.

De daling van het aantal kinderen dat aan drie voedingsnormen voldoet kan verschillende oorzaken hebben. Het is van belang om uit te zoeken waar de oorzaak van deze daling ligt. In de eerste aanbeveling werd al duidelijk dat voeding meer in handen lag van de GGD dan van de gemeente. Om deze reden is het van belang om een gesprek aan te gaan met de GGD. Het is voor de gemeente duidelijk welke interventies er op welke basisschool hebben plaatsgevonden in de afgelopen twee jaar, maar het is niet duidelijk of er op elke school ook een proces- en productevaluatie heeft plaatsgevonden. Het is aan te nemen dat de GGD een bepaalde evaluatiemethode heeft voor de interventies die zij uitvoeren. In dit gesprek kan ook worden gekeken naar de bereidheid van scholen om mee te werken aan interventies. De GGD kan elk jaar interventies aanbevelen aan scholen, maar wanneer zij niet willen meewerken, houdt het op. Uiteindelijk is het de verantwoordelijkheid van de ouders en de kinderen zelf om er een gezonde leefstijl op na te houden. Wel is het zaak dat verschillende instanties hier aandacht aan besteden, zoals de GGD, de verschillende basisscholen en de gemeente.

Wat ook in het gesprek naar voren dient te komen is de link tussen de GGD en de basisscholen. Het kan zijn dat de GGD wellicht verder van de basisscholen afstaat. De combinatiefunctionarissen hebben een hechtere band met de basisscholen, kennen de leraren, leerlingen, en voelen meer persoonlijke betrokkenheid. Dit kan ontbreken wanneer de GGD projecten gebaseerd op gezonde voeding organiseert op de basisscholen. De GGD kan de combinatiefunctionarissen handvatten bieden en hen op de achtergrond ondersteunen.

Om overzichtelijk weer te geven, hoe deze aanbevelingen precies in zijn werk gaan, is er opsomming gemaakt van de activiteiten die uitgevoerd moeten worden.

1. Een medewerker van de afdeling Sport dient in gesprek te gaan met de GGD over de uitgevoerde interventies op de basisscholen in de gemeente Horst aan de Maas in de afgelopen jaren. Hierbij dienen er in ieder geval de volgende onderwerpen aan bod te komen: de hoeveelheid interventies, de gespendeerde tijd en geld, de effecten en de redenen van de interventies en de bereidheid van scholen. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van het stappenplan van het Loket Gezond Leven, maar er is een grote kans dat de GGD zelf een evaluatiemethode heeft.
2. Het is van belang om de link tussen de GGD en de basisscholen te bespreken met de GGD. Is dit een te formele band? Wellicht staat het te ver weg van elkaar om daadwerkelijk resultaat te boeken en voldoende contact te hebben. Wanneer er uit dit gesprek naar voren komt dat de combinatiefunctionarissen de interventies gericht op voeding die voorheen door de GGD werden uitgevoerd kunnen oppakken, met eventuele ondersteuning vanuit de GGD, kan men verder gaan naar het derde punt.
3. In samenwerking met de GGD kan de afdeling Sport bepalen welke interventies gericht op voeding ingezet kunnen worden om te zorgen dat bij de volgende meting het percentage kinderen wat aan de voedingsnormen voldoet, hoger is. Hierbij kan gedacht worden aan SchoolGruiten (deze wordt al op enkele scholen uitgevoerd) of LekkerFit (deze is ook in het bezit van de gemeente).

7.3 KINDERPARTICIPATIE OP HET GEBIED VAN BUURT EN OMGEVING

Uit de conclusie blijkt dat ongeveer een derde deel van de kinderen in Horst aan de Maas zich soms niet veilig voelt tijdens het buitenspelen. Kinderen die zich wel veilig voelen, blijken ook daadwerkelijk meer buiten te spelen. Daarnaast is het opvallend dat het aantal kinderen dat elke dag buiten speelt en zich dan veilig voelt, even groot is als het aantal kinderen dat elke dag buiten speelt maar zich dan nooit veilig voelt. In de conclusie kwam naar voren dat veiligheid een grote rol speelt bij de frequentie van het buitenspelen. Hier kan de gemeente op inspelen door kinderen te laten participeren op het gebied van buurt en omgeving. Kinderen weten zelf vaak wat het beste is in hun situatie, maar hebben ook een andere belevingswereld dan volwassenen. Daarom moet het op een doordachte manier worden gedaan. Voor deze aanbeveling is een benchmark uitgevoerd met de gemeente Amsterdam, waar kinderp participatie al veel wordt gebruikt bij het bepalen van beleid (Strating, et al., 2011).

Ten eerste moet het bekend zijn bij kinderen en ouders dat de gemeente Horst aan de Maas graag gebruik wil maken van kinderp participatie. Dit kan worden gedaan door bijvoorbeeld een poster te maken, welke aantrekkelijk is voor kinderen en laat zien wat het thema is. Een voorbeeld van een slagzin is: “Voel jij je ook wel eens onveilig in jouw buurt?!” Wanneer kinderen interesse hebben, kunnen ouders hen aanmelden bij een beleidsmedewerker Ruimte. Daarna moeten de relevante thema's kenbaar worden gemaakt bij de deelnemende kinderen. Ook worden zij (en hun ouders) geïnformeerd over de nader in te vullen datum, plaats en tijd. De raadszaal van de gemeente Horst aan de Maas kan worden gebruikt om deze bijeenkomst plaats te laten vinden. Tijdens de bijeenkomst kunnen medewerkers van de afdeling Ruimte de kinderen raadplegen, met eigen voorstellen laten komen en inspraak geven over verschillende thema's. De relevante thema's voor de gemeente Horst aan de Maas zijn sociale veiligheid, verkeersveiligheid en speelplekken. Bij de gemeente Amsterdam is te zien dat kinderp participatie vooral wordt gebruikt bij projecten die zich richten op het inrichten van openbare ruimtes, zoals speeltuinen of grasveldjes. Ervaringen van de gemeente Amsterdam laten zien dat dit goed werkt omdat kinderen zich erg betrokken voelen bij deze plaatsen.

Wanneer de bijeenkomst heeft plaatsgevonden dient de afdeling Ruimte intern af te stemmen wat er met de inbreng van de kinderen gaat gebeuren. Dit kan gebeuren door aanpassingen te maken in het beleid wat betrekking heeft op de fysieke omgeving van de kinderen.

Deze aanbeveling is niet direct gericht op het gemeentelijk sport- en gezondheidsbeleid. De afdeling Ruimte is niet de opdrachtgever waar de aanbevelingen voor worden geschreven. Toch is dit onderwerp op de langere

termijn van belang voor de gezondheid van de kinderen. Wanneer zij meer kunnen en durven buitenspelen zal dit uiteindelijk bijdragen aan de gezondheid van de kinderen. Om deze reden is er een overlegstructuur opgesteld waarin de afdeling Sport en de afdeling Ruimte samenkomen om deze aanbeveling te kunnen uitvoeren. De deelnemers aan deze overleggen zijn in ieder geval een beleidsmedewerker van de afdeling Sport en hetzelfde voor de afdeling Ruimte. Daarnaast is er een teamleider aanwezig die de aanbeveling vanuit een breder perspectief kan bekijken. De aanbeveling wordt besproken en er wordt gekeken naar de uitvoerbaarheid op korte termijn. Deze overleggen hebben een frequentie van één keer per week.

7.4 IT'S UP TO YOU

Uit de conclusie blijkt dat het pestgedrag van de kinderen in de gemeente Horst aan de Maas op meerdere gebieden positief is veranderd ten opzichte van 2011. Echter valt er ook op dat zowel meisjes als jongens te maken krijgen met cyberpesten en dat kinderen in een eenoudergezin vaker worden gepest dan kinderen in een tweeoudergezin. Hieruit kan worden opgemaakt dat het pestgedrag van kinderen de nodige aandacht verdient. Om het pestgedrag bij basisscholen onder de aandacht te brengen kan de gemeente Horst aan de Maas de gratis interventie 'It's up to you' aan basisscholen aanbieden. De interventie 'It's up to you' (gericht op tien tot zestien jarigen) wordt op zowel basisscholen en het voortgezet onderwijs ingezet waarbij kinderen via een film geconfronteerd worden met een aantal (cyber)pest-situaties. Kinderen die de film kijken kunnen zelf de keuze van een hoofdpersoon maken en creëren op deze manier hun eigen persoonlijke verhaal. Op deze manier zien ze direct de gevolgen van hun acties. Door middel van deze interactieve film wordt er opeenvolgend een discussie gestart in de klas. Dit zal gebeuren onder begeleiding van de docent. Zo kan er besproken worden welke keuzes er zijn gemaakt bij het bekijken van de film en of deze keuzes de juiste waren. De film bevat in totaal 144 scenario's en vijf verschillende eindes. Door middel van deze methode ziet ieder kind een andere versie en kan het onderwerp pesten vanuit verschillende kanten worden besproken in de klas. Wanneer de discussie in de klas is afgelopen worden er groepsafspraken gemaakt op het gebied van pesten en cyberpesten. Op deze manier wordt pesten een bespreekbaar onderwerp in de klas en weten kinderen beter hoe ze hier mee om moeten gaan.

Bij deze aanbeveling dient er een eenmalig overleg plaats te vinden tussen de afdeling Onderwijs, Sport en directeurs van basisscholen in de gemeente. Het doel van dit overleg is het onder de aandacht brengen van de interventie 'It's up to you' bij basisscholen binnen de gehele gemeente. Hierbij is het van belang dat er wordt aangekaart dat de interventie via een registratie op itsuptoyou.nu gratis te gebruiken is en niet veel tijd in beslag neemt. Er kan een pilot worden uitgevoerd op enkele scholen. Wanneer dit positief wordt ontvangen, kan de interventie groter worden uitgezet. Om te zorgen dat scholen mee willen werken aan deze interventie, is er draagvlak nodig. Hoe de gemeente draagvlak kan creëren, wordt in de volgende aanbeveling toegelicht. Bij deze aanbeveling is het de bedoeling dat de verantwoordelijkheid van deze interventie uiteindelijk bij de scholen zelf komt te liggen. Dit sluit aan bij de visie van de gemeente om de samenleving zelf meer verantwoordelijkheid te geven.

7.5 DRAAGVLAK VOOR INTERVENTIES CREËREN BIJ BASISSCHOLEN EN OUDERS

Voor veel aanbevelingen die hierboven staan beschreven is het nodig om draagvlak voor interventies te creëren bij basisscholen en ouders. Geen of onvoldoende draagvlak is voor gezondheidsinterventies maakt het lastig om de interventies te implementeren. Het creëren van draagvlak sluit aan bij het gemeentelijk gezondheidsbeleid omdat de gemeente wilt dat de verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl uiteindelijk de verantwoordelijkheid van de burger en de samenleving is. Om deze reden is er een aanbeveling geschreven over het creëren van draagvlak voor interventies bij ouders en scholen. De aanbeveling is geschreven voor de interventie SchoolGruiten, maar kan voor elke gewenste interventie worden gebruikt.

Op het moment is er een interventie gericht op voeding welke op enkele basisscholen in de gemeente Horst aan de Maas wordt uitgevoerd, namelijk SchoolGruiten. Deze interventie is in 2011 aanbevolen na het uitvoeren van het BOS-kompas. SchoolGruiten is een interventie die erg goed aansluit op de huidige resultaten wat betreft de voedingsinname van de kinderen in groep acht tot en met twaalf in de gemeente Horst aan de Maas. Het beoogde effect wat nu niet zichtbaar is, kan komen doordat er slechts drie van de twintig basisscholen mee doen aan deze interventie. Om er voor te zorgen dat deze interventie blijft bestaan en er meer basisscholen deelnemen aan deze interventie, moet er draagvlak worden gecreëerd. In eerste instantie bij de basisscholen, maar ook bij de ouders. Wanneer een school niet mee wil werken, maar de ouders zien de voordelen van een interventie wel in, hebben deze hier inspraak over via de ouderraad. Draagvlak bij scholen kan ten eerste worden gecreëerd door hen de resultaten van hun school te presenteren. Ook is hierbij de vergelijking met de voorgaande onderzoeken van belang. Zo wordt zichtbaar dat er bepaalde gebieden zijn die de afgelopen jaren achteruit zijn gegaan. Een tweede mogelijkheid is om een vergadering in gang te zetten, waarbij de directeuren van deelnemende basisscholen rond de tafel gaan zitten met andere directeuren. De directeuren van deelnemende scholen kunnen op deze manier hun ervaringen met SchoolGruiten delen en de voor- en nadelen voor hen op een rijtje zetten. Zij kunnen de overige directeuren vertellen hoe zij de interventie binnen hun onderwijs hebben geïmplementeerd en hoeveel tijd en geld de interventie uiteindelijk heeft gekost. Op deze manier ontstaat er een win-win situatie.

De GGD kan een helpende hand bieden bij het creëren van draagvlak bij de ouders. De GGD plaatst een persbericht waarin het probleem wat zich voordoet in de gemeente Horst aan de Maas duidelijk wordt, en waarop vervolgens de interventie als noodzaak wordt geïntroduceerd. Ouders zullen wellicht sneller iets aannemen van de GGD, omdat dit wordt gezien als onafhankelijke instantie met voldoende kennis over jeugdgezondheidszorg. Een voorbeeld van een persbericht van een andere interventie is te zien in bijlage 9.

Wanneer een school eenmaal heeft ingestemd om mee te werken aan SchoolGruiten, kan de school ook draagvlak creëren door de ouders te betrekken bij de interventie. Een voorbeeld hoe zij dit kunnen doen, is te zien in bijlage 9. Door middel van een artikel wat geplaatst wordt op het intranet van de school worden ouders ingelicht over de voordelen van de interventie en kunnen zij zelf ook iets gaan betekenen tijdens deze interventie. Ook kan er een persoonlijke brief worden gestuurd naar de ouders waar in gevraagd wordt om actief mee te werken met een interventie. Een voorbeeld hiervan is zichtbaar in bijlage 9. De aandachtspunten die bij deze aanbeveling horen kunnen nu overzichtelijk worden opgesomd.

1. De afdeling Sport kan de directeur van de basisschool confronteren met de resultaten van zijn of haar school.
2. Vervolgens dient er een gesprek in gang te worden gezet tussen deelnemende directeuren en niet-deelnemende directeuren.
3. De GGD kan worden gevraagd een persbericht te plaatsen waarin het duidelijk wordt wat het probleem is, de omvang hiervan en de noodzaak om de interventie uit te voeren.
4. Bij instemming door een basisschool, kan er draagvlak bij de ouders worden gecreëerd door de ouders te betrekken door middel van een artikel wat geplaatst wordt op het intranet van de school of een brief welke naar de ouders wordt gestuurd. In deze brief wordt het duidelijk dat ouders ook iets kunnen betekenen tijdens de interventie.

BIBLIOGRAFIE

- Aarts, M.-J. (2011, september 19). *Anders inrichten leefomgeving helpt kinderen meer bewegen*. Opgeroepen op oktober 9, 2013, van GGD: <http://www.ggd.nl/actueel/nieuws/2011/9/19/anders-inrichten-leefomgeving-helpt-kinderen-m/>
- Bolman, C., Dehue, F., & Völlink, T. (2006). *'Cyberpesten: Big Deal?!'*. Open Universiteit Nederland.
- CBS. (2006). *Rapportage sport 2006*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- CJG. (z.d.). *Centrum voor Jeugd en Gezin*. Opgeroepen op 10 oktober, 2013, van Zelfbeeld: <http://www.cjg.nl/basisschoolkind/groei-en-ontwikkeling/sociaalemotionele-ontwikkeling/zelfbeeld>
- Convenant Gezond Gewicht. (z.d.). *Achtergrondinformatie*. Opgeroepen op januari 13, 2014, van Convenant Gezond Gewicht: http://www.convenantgezondgewicht.nl/convenant_gezond_gewicht/achtergrond_informatie
- de Jonghe, J. (1997). *Gezondheidskunde*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Doorewaard, H., & Verschuren, P. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Fekkes, M. (2005). *Bullying among elementary school children*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Gemeente Horst aan de Maas. (sd). *Basisgegevens kort en bondig*. Opgeroepen op september 2, 2013, van Horst a/d Maas: http://www.horstaandemaas.nl/Ondernemers/Informatie_over_Horst_aan_de_Maas/Basisgegevens_kort_en_bondig
- Gemeente Horst aan de Maas. (2008). *Gezond en wel(zijn) Nota Lokaal Gezondheidsbeleid 2009-2012*. Horst.
- Gemeente Horst aan de Maas. (2011). *Sportnota 2012-2016*. Horst.
- Gemeente Horst aan de Maas. (2012). *Sport aan de Maas Jaarverslag 2012*. Horst.
- Goeverden, C. v., & Boer, E. d. (2008). *Hoe gaan kinderen naar school? Verschil tussen Nederland en Vlaanderen*. Santpoort.
- Gratton, C., Jones, I., & Robinson, T. (2011). *Onderzoeksmethoden voor Sportstudies*. Uitgeverij Routledge.
- Horst aan de Maas. (2013, juli 23). *Leeftijdsopbouw*. Opgeroepen op oktober 2, 2013, van Horst aan de Maas: http://horstaandemaas.nl/Ondernemers/Informatie_over_Horst_aan_de_Maas/Basisgegevens_kort_en_bondig/Leeftijdsopbouw
- Journalinks. (z.d.). *Bereken de steekproefgrootte*. Opgeroepen op oktober 2, 2013, van Journalinks: <http://journalinks.be/steekproef/>
- Kruyt, C., Faber, L., & van Daalen, E. (2013). *Gezonde leefomgeving*. Leiden: GGD Hollands Midden.
- Mulier Instituut. (z.d.). *Verantwoording keuzes enquête*. Opgeroepen op oktober 9, 2013, van Mulier Instituut: <http://www.mulierinstituut.nl/projecten/monitoringprojecten.html>

NISB. (z.d.). *Veel gestelde vragen*. Opgeroepen op september 19, 2013, van NISB:
<http://www.nisb.nl/index.php?p=186033>

NISB. (z.d.). *Kinderen en Ouders 'Samen Actief'*. Opgeroepen op oktober 10, 2013, van Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen: <http://www.nisb.nl/index.php?p=583393>

NJI. (z.d.). *Definitie*. Opgeroepen op oktober 10, 2013, van Nederlands Jeugd Instituut:
<http://www.nji.nl/Overgewicht-Probleemschets-Definitie>

NJI. (2012, december 18). *Kind uit eenoudergezin is iets ongezonder*. Opgeroepen op oktober 16, 2013, van Nederlands Jeugd Instituut: <http://www.nji.nl/nl/Actueel/Nieuws-over-de-jeugdsector/2012/Kind-uit-eenoudergezin-is-iets-ongezonder>

Ooms, L., & Veenhof, C. (2013). *Evaluatie Pilotfase concepten Sport en Bewegen in de Buurt 2011-2012*. Utrecht: Nivel.

Rijksoverheid. (z.d.). *Kwantitatief onderzoek*. Opgeroepen op oktober 1, 2013, van Rijksoverheid:
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/overheidscommunicatie/informatie-voor-professionals/communicatieonderzoek/kwantitatief-onderzoek>

Rijksoverheid. (z.d.). *Wat doet een school tegen pesten en cyberpesten?* Opgeroepen op 10 oktober, 2013, van Rijksoverheid: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-doet-een-school-tegen-pesten-en-cyberpesten.html>

RIVM. (z.d.). *Wat verstaan we onder een gezonde leefomgeving*. Opgeroepen op september 17, 2013, van Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu:
http://www.rivm.nl/Onderwerpen/G/Gezonde_leefomgeving/Wat_verstaan_we_under_een_gezonde_leefomgeving
http://www.rivm.nl/Onderwerpen/G/Gezonde_leefomgeving/Wat_verstaan_we_under_een_gezonde_leefomgeving

RIVM. (z.d.). *Gezonde leefomgeving*. Retrieved oktober 9, 2013, from Rijks Instituut voor Volksgezondheid en Milieu: http://www.rivm.nl/Onderwerpen/G/Gezonde_leefomgeving

RIVM. (2013, december 19). *Soorten evaluaties*. Opgeroepen op januari 4, 2014, van Loket Gezond Leven:
<http://www.loketgezondleven.nl/gemeente-en-wijk/gezonde-gemeente/gezondheidsbeleid-evalueren/soorten-evaluaties/>

RIVM. (2014, januari 14). *Gezondheidsbeleid evalueren*. Opgeroepen op januari 16, 2013, van Loket Gezond Leven: <http://www.loketgezondleven.nl/gemeente-en-wijk/gezonde-gemeente/gezondheidsbeleid-evalueren/>

SPSS Handboek. (2012). *SPSS Wizard*. Opgeroepen op oktober 8, 2013, van SPSS Handboek:
<http://www.spsshandboek.nl/>

Stevens, K. (2012). *de BOS-impuls: Wel of niet succesvol?! Een onderzoek naar de effecten van het BOS-project op de kinderen in de leeftijd van 8 t/m 12 jaar in de Gemeente Horst aan de Maas*.

Strating, G., von der Assen, N., Couperus, I., Jurrius, K., Mak, J., Neijboer, D., et al. (2011). *Kinderparticipatie in Nederland. Inspirerende voorbeelden uit de praktijk*. Amsterdam: Stichting Alexander.

Tiessen-Raaphorst, A., Verbeek, D., Breedveld, K., & de Haan, J. (2010). *Sport: een leven lang*. Den Haag/'s Hertogenbosch: Sociaal en Cultureel Planbureau / W.J.H. Mulier Instituut.

TNO. (2010). *Bewegen in Nederland 2000-2010*. Leiden. TNO.

TNO. (2012). *Bewegen in Nederland 2000-2012*. Leiden: TNO.

van der Klauw, M., Verheijden, M., & Slinger, J. (2012). *Monitor Convenant Gezond Gewicht 2012*. Leiden.

van der Klauw, M., van Keulen, H., & Verheijden, M. (2011). *Monitor Convenant Gezond Gewicht*. Leiden: TNO.

Veenstra, R., Lindenberg, S., de Winter, A. F., Oldehinkel, A. J., Verhulst, F. C., & Ormel, J. (2005). Pesten: Over daders, slachtoffers, dader/slachtoffers en niet-betrokken. *Kind en Adolescent*, 305-317

Voedingscentrum. (2012). *Nieuwe richtlijn gaat toenemend overgewicht bij kinderen te lijf*. Opgeroepen op september 16, 2013, van Voedingscentrum: <http://www.voedingscentrum.nl/nl/nieuws/nieuwe-richtlijn-gaat-toenemend-overgewicht-bij-kinderen-te-lijf.aspx>